

Univerzita Palackého v Olomouci

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových studií

Diplomová práce

Bc. Markéta Stoklásková

**Komparace vybraných aspektů rozvoje
Somálska, Somalilandu a Puntlandu**

Olomouc 2016

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a veškeré použité zdroje jsem uvedla v seznamu literatury.

V Olomouci dne .....

.....

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování Ing. Mgr. Jaromíru Hamáčkovi, Ph.D. za odborné vedení této diplomové práce, užitečné konzultace, vstřícný přístup, množství cenných rad a zajímavých podnětů.

Originál zadání práce

Cíl práce/ Abstrakt

Cílem práce bude komparace ekonomických, sociálních, politických a mezinárodně-bezpečnostních aspektů Somálska a od něj de facto odloučených oblastí Somalilandu a Puntlandu. Úvodní část představí historii Somálska a následující kapitoly se budou zabývat analýzou jednotlivých oblastí z hlediska ekonomického, sociálního, politického a mezinárodně-bezpečnostního vývoje. V závěrečné kapitole bude provedena komparace všech tří území z hlediska výše uvedených aspektů.

Klíčová slova a fráze

Somálsko, Somaliland, Puntland, ekonomický aspekt, sociální aspekt, politický aspekt mezinárodně-bezpečnostní aspekt, rozvoj, komparace

Abstract

Comparison of selected aspect of the development of Somalia, Somaliland and Puntland.

The goal will be comparison of economic, social, political and international-security development aspects of Somalia and its in actual fact separated regions of Somaliland and Puntland. The introductory part is presenting the history of Somalia and the following chapters are dealing with the analysis of individual areas in terms of economic, social political and international-security developments. The final chapter will compare all three territories in terms of the above aspects.

Keywords

Somalia, Somaliland, Puntland, the economic aspect, social development aspect, political aspect, international-security aspect, development, comparison

Obsah

Úvod, metodologie a analýza dostupných relevantních zdrojů.....	10
1. Somálsko: základní informace, historický vývoj, vzájemné vztahy částí Somálska	15
1.1. Základní informace.....	15
1.2. Historický vývoj.....	19
1.3. Vzájemné vztahy částí Somálska	24
2. Somaliland.....	27
2.1. Ekonomický vývoj	27
2.2. Sociální vývoj.....	29
2.3. Politický vývoj	31
2.4. Mezinárodně bezpečnostní vývoj.....	34
3. Puntland.....	37
3.1. Ekonomický vývoj	37
3.2. Sociální vývoj.....	39
3.3. Politický vývoj	41
3.4. Mezinárodně bezpečnostní vývoj.....	42
4. „Pevninské“ Somálsko	45
4.1. Ekonomický vývoj	45
4.2. Sociální vývoj.....	46
4.3. Politický vývoj	47
4.4. Mezinárodně bezpečnostní vývoj.....	49
5. Komparace jednotlivých částí Somálska.....	52
5.1. Ekonomický vývoj	52
5.2. Sociální vývoj.....	55
5.3. Politický vývoj	57
5.4. Mezinárodně bezpečnostní vývoj.....	58
Závěr.....	61
Seznam literatury.....	65

Seznamy tabulek, grafů, zkratk

Tabulky

Tabulka č. 1   Základní informace

Obrázky

Obrázek č. 1   Tři části Somálska

Obrázek č. 2   Sporné území Puntlandu a Somalilandu

Obrázek č. 3   Klanové linie

Obrázek č. 4   Rozšíření somálských klanů

Obrázek č. 5   Mapa Afriky

Obrázek č. 6   Mapa země

Zkratky

ADRA   Adventist Development and Relief Agency

AU   Africká Unie

CBS   Central Bank Somalia/Somálská centrální banka

EU   Evropská unie

FAO   Food and Agriculture of the United Nations

HDP   hrubý domácí produkt

IDP   Internally Displaced People/vnitřně vysídlené osoby

OSN   Organizace spojených národů

SLM   Somálská Liga Mladých

TFG   Přechodná federální vláda

TNG   Prozatímní národní vláda

UHNCR   The UN Refugee Agency/Úřad Vysokého komisaře OSN
pro uprchlíky

UIC   Svaz islámských soudů

UNITAF	The United Task Force
UNOSOM	United Nations Operations in Somalia
USD	americký dolar
WB	World Bank
WHO	World Health Organization/Světová zdravotnická organizace

Úvod, metodologie a analýza dostupných relevantních zdrojů

Somálsko je jedna z nejhudších zemí třetího světa, jež je již přes dvacet let sužována občanskou válkou. Abychom lépe porozuměli této aktuální situaci, je nutné se vrátit o sedmdesát let zpět do doby, kdy teprve začal pomalu vznikat nezávislý somálský stát, a zkoumat veškeré faktory vedoucí k dnešní chaotické situaci.

Somálsko je stát, který se nachází ve východní Africe. Rozlohou je tento stát 44. největším státem na světě (637 tisíc km²). Sousedícími státy jsou Etiopie, Keňa a Džibutsko jsou. Somálsko má celkem 10,3 miliónů obyvatel, z toho 85% jsou etničtí Somálci, kde většina z nich jsou sunnitští muslimové. I když je Somálsko považováno za homogenní stát je rozdělen na několik klanů, mezi hlavní klany patří Darod, Dir Hawiye, Isaqm, Difil nebo Rahanweyn. Mezi klany dochází k častým střetům (CIA, 2014a).

Somálsko od roku 1991 postrádá funkční centrální vládu a jeho území je roztržštěno mezi jednotlivé válčící klany. V řadách odborné veřejnosti panuje všeobecná shoda o tom, že Somálsko se řadí mezi zhroutené státy. Crisis State Research Center při London School of Economics and Political Science definuje zhroutený stát jako „*stát, který selhal a není schopen starat se o vlastní bezpečnost, vykonávat funkce a nemá žádnou kontrolu nad svým územím a hranicemi.*“ Neexistuje oficiální definice zhroutených států, vzhledem k široké škále problémů. Somálsko se řadí na první místo v hodnocení zhroutených států dle The Failed States Index. Podle tohoto indexu Somálsko dosahuje nejvyšší hodnoty ze všech zemí světa. Ze Somálska se stala jedna z největších hrozeb v Africe.

Somálská centrální vláda je neschopná kontrolovat státní území, nevykonná v bojích s místními skupinami o nerostné bohatství. Státní instituce ztratil autoritu a dochází zde k neustálému boji mezi ústřední vládou a jinými skupinami jako jsou milice, státní armáda, místní uskupení či náboženské skupiny. Nefunguje hospodářství, projevuje se vysoký nárůst inflace, roste stínová ekonomika, zvyšuje se státní dluh a dochází k devalvaci měny. Zvyšuje se kriminalita, vznikají výcvikové tábory teroristů, rozvíjí se obchod s drogami. Přetrvává a zvyšuje se chudoba, chybí fungující sociální systém. Dochází k nárůstu ilegálních emigrantů.

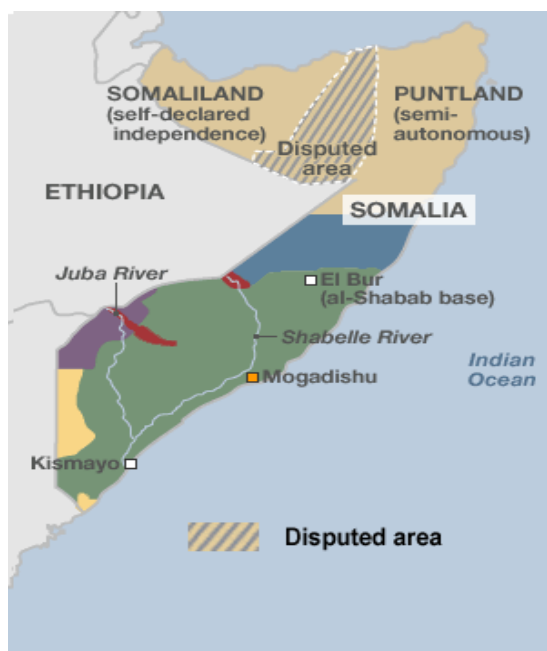
Existuje mnoho důvodů, proč lidé prchají ze své země, někteří před pronásledováním, válečnými konflikty, jiní před porušováním lidských práv či chudobou. V současnosti svět čelí největší uprchlické krizi od dob druhé světové války. Největší počet světových uprchlíků (86%) zůstává v rozvojových zemích a v zemích sousedících se zeměmi, odkud prchají. Po

Iráku a Afghánistánu je Somálsko jednou ze zemí, která generuje nejvyšší počet uprchlíků na světě (UNHCR).

Občanská válka v Somálsku, kromě násilných střetů zejména v jižní části země, také svrhla režim diktátora Mohameda Siada Barreho. Byl nucen rezignovat a uprchnout ze Somálska. Vznikla nová vláda, avšak brzy se rozpadla, jelikož v zemi je spousta klanů, které si dělaly nárok na moc (WorldBank, 2005, 7-13). Tím došlo k tomu, že Somálsko je země rozdělená do tří oblastí (viz. Obrázek č. 1 a obrázek č. 2). První je Somaliland, který se prohlásil za nezávislý stát, není však mezinárodně uznávaný. Somaliland se snaží o naprostou nezávislost na Somálsku (BBC_a, 2015). Druhá oblast se nazývá Puntland (semi-autonomní oblast) a třetí je Jižní centrální oblast (BBC_b, 2015b).

Obrázek č. 1: Tři části Somálska

Obrázek č. 2: Sporné území Puntland a Somaliland

Obrázek č. 1 TC.PBS 2010. Mapa Puntland a Somaliland. Dostupné z: <<http://www-tc.pbs.org/wnet/need-to-know/files/2010/09/Map-Puntland-Somaliland.gif>> (10. 6. 2016).

Obrázek č. 2 Hiiraan. 2012. Sporné území Puntland a Somaliland. Dostupné z: <http://hiiraan.com/images/2012/May/Somaliland-Puntland_Disputed.gif> (10. 6. 2016).

Práce se zabývá analýzou vývoje Somálska po pádu režimu generála Baareho a komparací centrálního Somálska a mezinárodně a téměř samostatně existujícími „státy“ Somaliland a Puntland. Cílem práce bude komparace ekonomických, sociálních, politických a mezinárodně-bezpečnostních aspektů Somálska a od něj de facto odloučených oblastí Somalilandu a Puntlandu. Na základě toho byly stanoveny tyto **výzkumné otázky**:

1. otázka: Jaký je aktuální vývoj v jednotlivých částech Somálska?

2. **otázka:** Která odloučená část Somálska z výše uvedených aspektů je na tom nejlépe?
3. **otázka:** Jaký je vzájemný vztah odloučených oblastí k Somálsku?
4. **otázka:** Jaké společné znaky nesou odloučené oblasti bylo by vhodné uzнат samostatnost regionů Puntland a Somaliland? Došlo by tak k vyřešení některých hlavních problémů?

Na základě výzkumných otázek je práce rozdělena do pěti kapitol. První kapitola nám podává základní informace o Somálsku, dále popisuje historický vývoj především po pádu režimu generála Siada Bareho, ale z hlediska pochopení se práce zmiňuje o důležitých historických meznících, které se odehrály dříve, a proto se práce vrací až do období po druhé světové válce. V poslední části se okrajově věnuje vzájemným vztahům somálských částí. Druhá, třetí a čtvrtá kapitola se zabývá ekonomickým, sociální, polickým a mezinárodně bezpečnostním vývojem odloučeným částí. Každá kapitola se z hlediska těchto aspektů věnuje jiné části Somálska, a to Somalilandu, Puntlandu a „pevninskému“ Somálsku. Pátá kapitola je komparací na základě druhé, třetí a čtvrté kapitoly.

V rámci práce je používána metoda rešerše¹, analýza zdrojů a následná syntéza získaných poznatků a to především v kapitolách jedna až čtyři. V poslední kapitole je využita metoda komparace.

Komparace je jedním z nejstarších způsobů zkoumání světa. Jedná se o rozšířený výzkumný přístup ve společenskovedním výzkumu, ale využíváme ji i v každodenních běžných činnostech. V historické komparaci dochází ke srovnání vývoje politiky v určitém časovém období ve vybrané entitě, státu nebo regionu. Srovnávají se odlišné politiky i opatření či varianty.

Porovnávají se naměřené hodnoty s očekávaným, proměnné a pozorování mezi sebou, porovnávají se různé skupiny a populace. Nejčastějším je geografické srovnávání, tedy srovnání různých států, regionů či jiných geografických celků. Podle Sodara je klíčový vztah mezi obecným a specifickým, mezi obecnými principy a jevy, jako je demokracie, vládnutí, sociální stát nebo občanská participace a jejich projevy v jednotlivých zemích či historických obdobích (Sodaro 2004, 7, 61) (Geißler, Mouralová, 2).

---

¹ Vyhledávání informací o určité problematice na základě konkrétního požadavku. Rešerše je sekundární dokument obsahující soupis záznamů dokumentů nebo souhrn faktografických informací vybraných podle věcných a formálních hledisek odpovídajících rešeršnímu dotazu.

Nelze porovnávat objekty zcela rozdílného charakteru či úrovně, jako příklad Magdaléna Mouralová uvádí část a celek, nedá se srovnávat politika města Znojma s politikou Německa, či politiku zaměstnanosti České republiky se vzdělávací politikou Francie. Komparace obsahuje zobecnění zákonitostí nebo interpretaci rozdílů. V souvislosti s komparací neexistuje shoda na tom, zda je komparace výzkumným designem nebo komparativní metodou či metodou komparativní analýzy. Různí autoři používají různá pojmenování pro stejný obsah, a naopak pod jedním termínem můžeme nalézt velmi rozmanité termíny (Geißler, Mouralová, 2).

Komparativním přístupům ve společenských vědách je věnována řada textů především z oblasti politologie (např. Almond 2004, Sodaro 2001, Peters 1998), a to včetně českých (Říchová 1997, Říchová 2002, Karlas 2008), a sociologie (např. Mills et al. 2006, Rihoux 2003, Smelster 2003, Ragin 1987). Srovnávání je velmi rozšířené, a to nejen v pracích akademických a studentských, ale i v oblasti praxe. Potřeba komparace v různých zemích se přirozeně zvyšuje s nárůstem globalizace a rozmachem nadnárodních a mezivládních organizací, jakou jsou Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD), Světová banka (WB), Světová zdravotnická organizace (WHO) nebo Evropská unie (EU).

Pro zhodnocení ekonomického, politického, sociálního a mezinárodně-bezpečnostního vývoje Somalilandu, Puntlandu a Somálské federativní republiky bylo nutné nastudovat dostupnou, převážně zahraniční literaturu, která má vztah ke sledovaným oblastem.

Určitý problém v tomto případě nastával u jednotlivých konkrétních statistických, sociálních a ekonomických dat, které se v literatuře mohou lišit, protože se ve většině případů jedná pouze o odhady. Tento fakt je způsoben nestabilními poměry v zemi, absencí příslušných místních institucí, které by se sběrem dat zabývaly, ale také nomádským životem části somálských obyvatel, který činí sběr dat obtížným.

Tento problém jsem řešila využitím dat z relativně nejspolehlivějších zdrojů, jimiž jsou v tomto případě analýzy a studie Světové Banky, OSN, CIA, WHO nebo ministerstva zahraničních věcí USA, přičemž jsem obvykle preferovala nejaktuálnější data v dané oblasti. Materiály Světové Banky mi poskytly rozhled v oblasti ekonomických dat, vývoje jednotlivých ekonomických odvětví, ale také poměrně aktuální odhady demografických poměrů.

Co se týče deskripce sociálního, mezinárodně-bezpečnostního i ekonomického vývoje, je k dispozici poměrně dostatek zdrojů pro Somálskou federativní republiku, kde jsem měla k dispozici práce J. P. Phama nebo M. Terdmana, kteří se zabývali podrobně okolnostmi společenského a bezpečnostního vývoje v Somálsku, nebo kratší, ale informačně obsažný text M. Radlického. Také v případě Somalilandu je možné nalézt literaturu, poskytující jak určitá důvěryhodná data, tak výklad vývoje a jednotlivých aspektů sledované problematiky.

Kromě již zmíněných publikací Světové Banky, OSN nebo WHO pro mne byly vodítkem práce A. Eggerse, probírající rozmanité aspekty mezinárodní pozice Somalilandu, nebo text G. Mongoy, který se zabýval obtížemi somalilandské ekonomiky. Relativně nejméně je k dispozici literatury o Puntlandu, ale i v tomto případě bylo možné se spolehnout na analýzy renomovaných mezinárodních institucí a v případě puntlandského sociálního vývoje byl jako zdroj využit obsažný text R. Marchala.

1. Somálsko: základní informace, historický vývoj, vzájemné vztahy částí Somálska

1.1. Základní informace

Oficiální název státu je Somálská demokratická republika a leží na Somálském poloostrově, také nazývaný Africký roh. Somálsko se nachází ve východní Africe. Na západě hraničí s Džibutskem, Etiopií a Keňou a na východě hraničí s Adenským zálivem a Indickým oceánem. Území se skládá z bývalého italského poručenského území Somálska a bývalého britského protektorátu Somaliland. Tabulka č. 1 nás přehledně seznamuje se základními informacemi o Somálsku.

Krajina na jihu je rovinná a na severu dosahuje výšek více než 2000 metrů. Na jihozápadě se nachází dvě hlavní řeky, Jubba a Shabelle. Oblast mezi řekami je úrodná. Vzhledem k tomu, že srážky v zemi jsou vzácné, Somálsko má polosuché až suché prostředí. Během celého roku se vyskytuje horké počasí kromě oblasti podél pobřeží Indického oceánu. Průměrné maximální teploty jsou mezi 30°C až 40°C a průměrné nejnižší teploty jsou mezi 20°C až 30°C. V období deště, od dubna do června a od října do listopadu, dochází k proměnlivým srážkám. Somálci rozlišují čtyři roční období. Dvě roční období deště, gu a day, a dvě období sucha, jiilaal a haga (EASO 2014: 15).

Území Somálsko se de facto rozděluje na tři různá administrativní území. Somaliland je nezávislý stát neuznaný mezinárodním společenstvím. Jižní oblast Puntland, autonomní Somálský stát, od regionu Mudug až po jih, kde je oblast Jižní/Střední Somálsko (v práci „pevninské“ Somálsko). V jižním/středním Somálsku se nachází tyto regiony: Bakool, Benadir, Bay, Galgaduud, Gedo, Hiiraan, Middle, Jubb, Lower Jubb, Mudug Middle, Shabelle, Lower Shabelle. Regiony Awdal, Bari, Nugaal, Togdheer, Woqooyi Galbeed a sporné regiony Sanaag a Sool se nacházejí v Somalilandu a Puntlandu. Regiony se rozdělují na okrsky a ty se dále dělí na zóny (EASO 2014: 15).

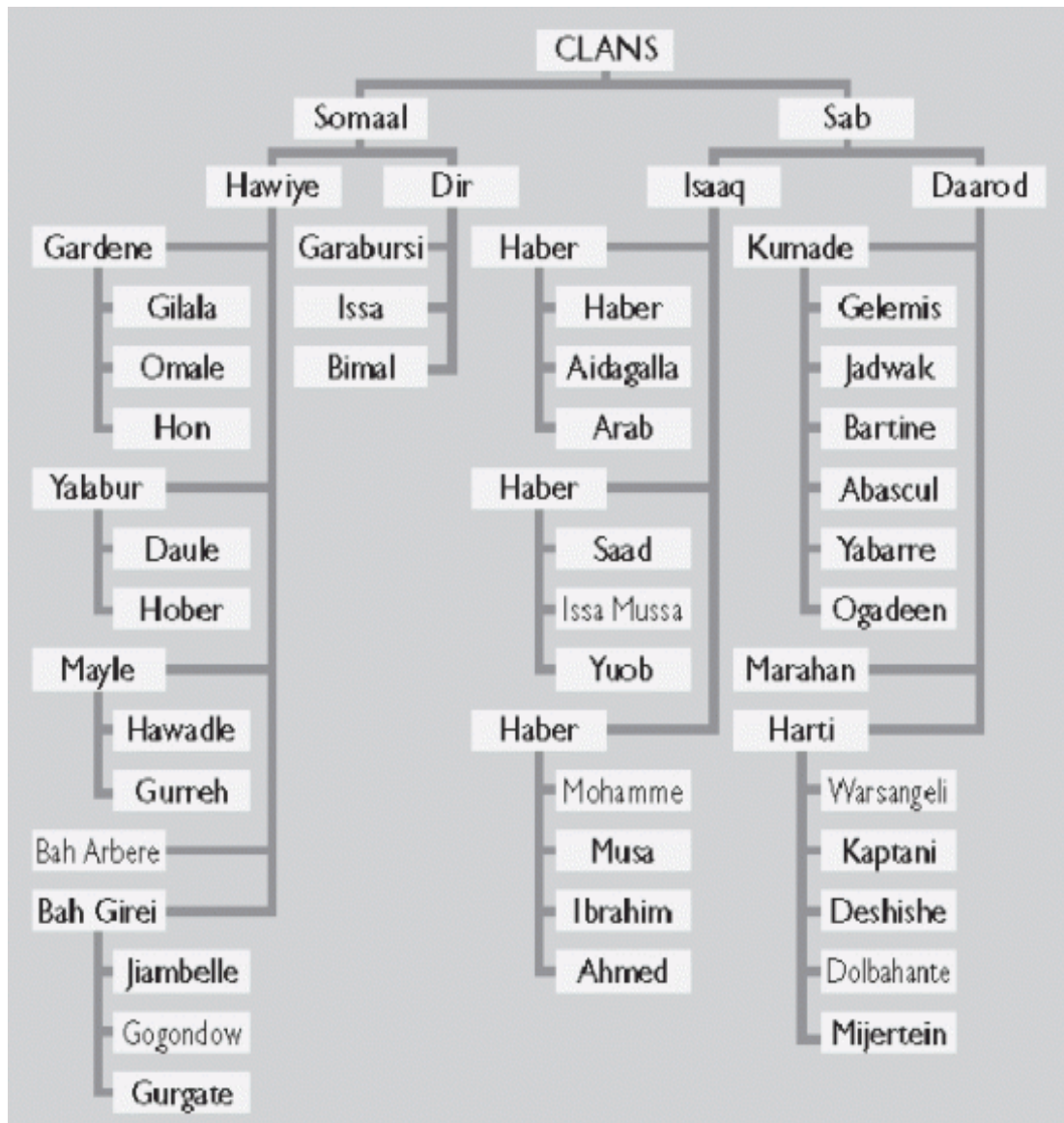
V Somálsku funguje klanový systém, který je založený na základě vztahů, které se dají vystopovat hluboko v minulosti. Známe dvě základní větve. První je Sammal a Sab. Jsou to jména dvou bratrů. Větve se dále člení na klanová seskupení. Samal tvoří přibližně 85% Somálců a to Darod, Dir, Hawiye a Isaaq. Sab Digil a Rahanweyn (obrázek č. 3). Klany nejsou rozšířeny podle oblastí, ale jsou rozptýleny bez ohledu na státní hranice², přátelské či

---

² Etničtí Somálci obývají nejen Somálsko, ale nalezneme je i v sousedících státech. Menšiny se nachází především v regionu Ogaden v Etiopii, Severovýchodní provincii v Keni a v jižním Džibutsku. Již dříve, při

nepřátelské vztahy (obrázek č. 4). Právě rozdělení klanů a jejich příslušnost k nim je pro Somálce tou nejdůležitější identitou, které se však jazykově ani identicky neliší. Avšak tato klanová struktura je ve většině případů příčinou etnických nepokojů a vleklé občanské války. (Baar 2001: 138).

Obrátek č. 3: Klanové linie

Zdroj: Šimon, Ondřej. 2010. Dostupné z: <www.valka.cz>

V somálských městech se vyskytují různá obydlí, od jednoduchých chatrčí vyrobených z větví, odpadních plastů až po stavby z cihel či betonu. Mimo hlavní město Mogadisho se nachází pouze pár veřejných budov. Urbanismus³ má většinou podobu nesystematických

budování budoucího Somálska, se Somálci snažili o připojení Ogaden a Severovýchodní provincie v Keni (Lewis 2014).

³ Urbanismus je disciplína, která má za cíl utvářet a rozvíjet sídelní útvary, jako jsou města či vesnice.

aglomerací, které jsou spojeny hlavními silnicemi. Ve velkých pobřežních městech lze najít pevné stavby z korálového vápence nebo z moderních cihel. V hlavních městech vnitrozemských regionů a okresů převládají tradiční dřevěné domy se slaměnou střechou nebo vlnitého plechu (EASO 2014: 15-16).

Tabulka č. 1: Základní informace

Základní informace	
Region	Afrika (viz obrázek č. 5 a obrázek č. 6)
Populace	11 714 371 (rok 2012)
Celková výměra	627 340 km ²
Klima	Převážně pouště, prosinec – únor severovýchodní monzun – mírné teploty na severu a velmi horké na jihu; květen – říjen – jihozápadní monzun – horké na severu i na jihu, nepravidelné srážky
Hlavní město	Mogadisho
Jazyk	Somálština (oficiální), Arabština, Italština, Angličtina
Měna	Somálský šilink; 1 somálský šilink = 100 centů (\$)
Hranice	Etiopie (1 626 km) Keňa (682 km) Džibutsko (58 km) (Viz. Obrázek č. 4)
Etnické skupiny	Somálci (85%) Bantu, Arabové (15%)
Náboženství	Sunitský Islám
Vlajka	

Zdroj: Somalia Review 2014, str. 2-3

Hlavní město Mogadisho, v somálštině „Moqdisho“, je obyvatelstvem nazýván „Benadir“ nebo „Xamar“. V překladu název města znamená „sídlo šáha“. Je jedním z prvních arabských sídel v Africe. Přístav v Mogadishu měl velký význam pro obchodní spojení s arabským světem a později i s obchodníky z Portugalska. V roce 1905 je dobyli Italové. Po získání nezávislosti v roce 1960 se Mogadisho stalo hlavním městem Somálska. Od pádu režimu Saida Barreho se město stalo centrem občanské války a plné násilí. V letech 2007 až 2008 bylo město z velké části zničeno. Až po odchodu hnutí Al Shabaab v roce 2011 bylo možné město zrekonstruovat (EASO 2014: 17).

V současnosti neexistují ověřené údaje o počtu obyvatel hlavního města. V roce 2011 Organizace spojených národů odhadovala, že Mogadisho má 1,5 mil. obyvatel, ale v roce 2012 se Somálská federální vláda zmiňovala o 2,5 mil. obyvatel. Město bylo svědkem masivního přesunu lidí nejen v rámci města, ale i mimo něj. V letech 2007 až 2009 před bojem uteklo z Mogadisha okolo půl milionu lidí. V roce 2011 město zaznamenalo nárůst, to ale především proto, že lidé z jihu utíkali nejen před konfliktem, ale i před suchem, které sužovalo jižní Somálsko. (EASO 2014: 16-17).

V zemi je pouze 2900 km asfaltových cest. Cesta z Kismayo přes Mogadisho do Hargeysa má 1200 km. Hlavními dopravními prostředky obyvatel jsou dodávky, autobusy a minibusy. V období dešťů nejsou mnohé cesty dostupné pro motorová vozidla. Z těchto důvodů se na přepravu používá dobytek, zejména velbloudi a osli. V Somálsku nejsou žádné železnice.

Mogadisho má šest letišť s asfaltovými přistávacími dráhami a 55 letišť je nevyasfaltovaných. Na severovýchodě v Puntlandu se nachází mezinárodní letiště Bossao-Bender Quast (BSA/MCMF). Na jihu je letiště Kismay (KMU/HCMK). V Mogadishu byla letiště 11 let zavřená, v roce 2006 byla znovu otevřena. Somálská vláda plánuje obnovu národní letecké společnosti Somali Airlines, která skončila provoz v dubnu 1992. V současnosti jsou k dispozici lety z Mogadisha do Jemenu, Džibutska, Somalilandu, Spojených arabských emirátů, Ugandy, Puntlandu, Turecka, Saudské Arábie, Súdánu, Kismayo nebo Keni (EASO 2014: 17-18).

Hlavní námořní přístavy jsou Kismay a Berbera v Somalilandu. Provoz přístavu v Mogadishu byl uzavřen do roku 2016, aktuálně přístav zažívá obnovení hospodářské činnosti. Export se týká převážně ovoce a hospodářských zvířat, dovoz je zaměřen zejména na těstoviny a cement. CIA uvádí, že: „námořní doprava v Somálsku je však stále poznamenána

hrozbou pirátství, v jehož rámci se zadržují plavidla a rukojmí, kdy se požaduje výkupné (BBC_d 2013).“

Hlavním náboženstvím v Somálsku je sunitský islám. Většina Somálců se hlásí k šarijské škole Shafi'ite. Převážná většina obyvatel se řídí sofijskou tradicí. Jde o mystický proud islámu, který se zde dlouho prosazuje. V posledních desetiletích získaly převahu salafistické⁴ skupiny jako je například hnutí Al Shabaab. V ústavě z roku 2012 se islám uznává jako státní náboženství a dodává se, že v zemi kromě islámu se nesmí šířit jiné náboženství, které není v souladu s obecnými zásadami a cíli práva šaría (Minority right group international 2010).

1. 2. Historický vývoj

Po druhé světové válce Velká Británie zastávala politiku Velkého Somálska a součástí tohoto postavení byl takzvaný Bevinův plán. Tvůrcem tohoto řešení byl britský ministr zahraničí a labourista Ernest Bevin. Jednalo se o návrh na vytvoření Velkého Somálska sloučením Britského a Italského Somálska s částí území Etiopie se somálskou většinou. Somálské obyvatelstvo tento návrh přijalo.

V roce 1960 z Britského Somalilandu a Italského Somálska vzniklo nezávislé Somálsko a již v roce 1961 přijalo svou první národní ústavu v celostátním referendu, která stanovila demokratický stát s parlamentní formou vlády na principu evropského modelu. Krátce po získání nezávislosti, i přesto, že politické strany si projevovaly loajalitu, vznikl rozpor mezi regionálními zájmy bývalého britského kontrolovaného severu a italsky řízeného jihu. Somálské ozbrojené milice chtěly sjednocení se somálsky obydlených oblastí v Etiopii a Keni, kdežto modernisti, kteří dávali přednost hospodářskému a sociálnímu rozvoji a posílení vztahů s jinými africkými zeměmi. Prvním prezidentem byl Adnaan Abdullah Osman Daar z jižní části země, který si za svého premiéra zvolil Abdirashida Ali Sharma'arkeho ze severní části země.

Sharma'arkeho kabinet měl širokou podporu obyvatelstva, neboť respektoval kmenové rozdělení země. Jelikož podpora Sharma'arkeho rostla, prezident jej odvolal, aby posílil svou vlastní pozici. Ve volbách 1967 to však znamenalo jeho porážku a právě Sharma'arkeho výhru. Pod vedením Mohameda Ibrahima Egala⁵, premiéra, v letech 1967 až 1969, Somálsko

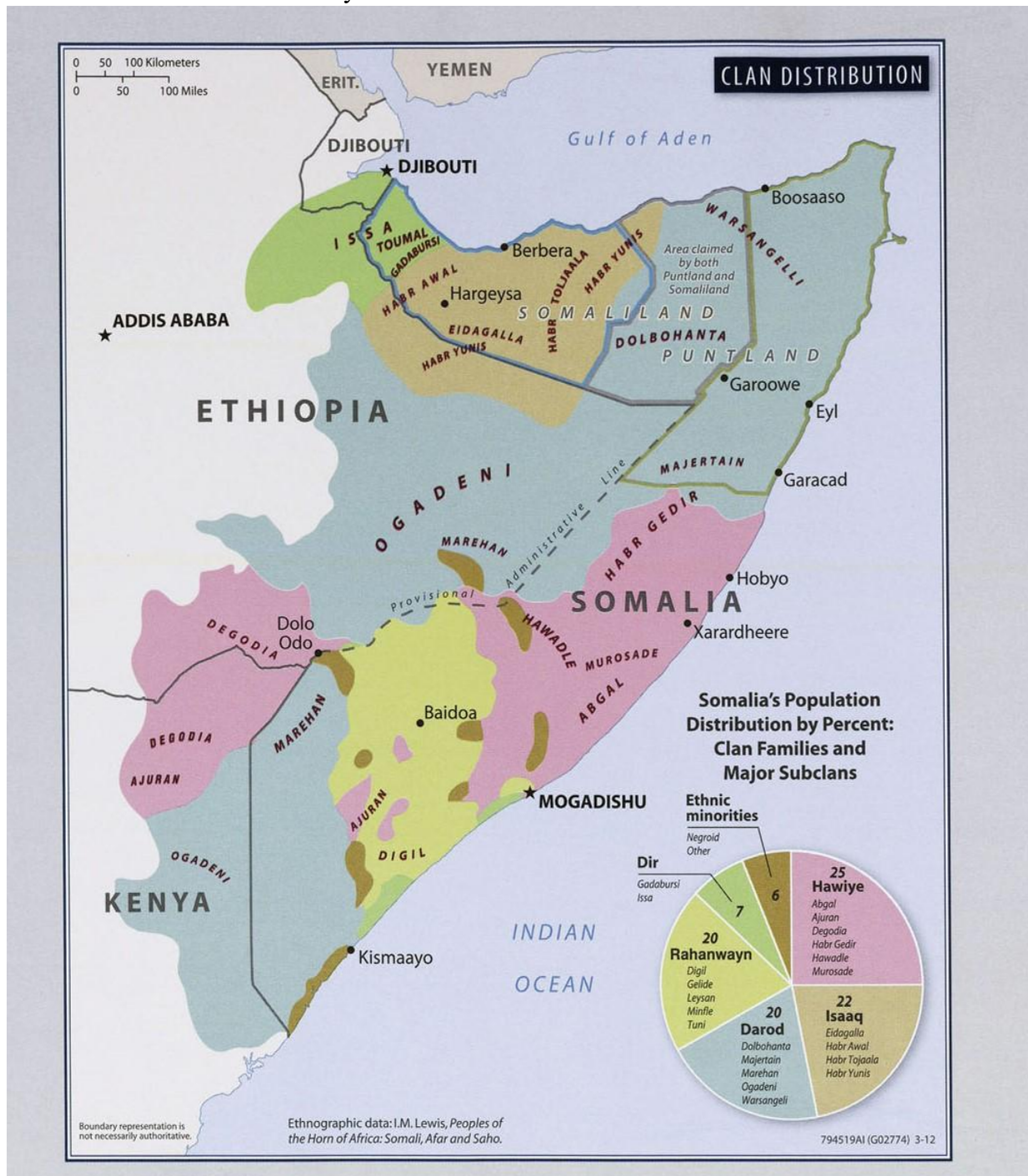
---

⁴ Salafija je jedním z novodobých směrů islámu. Název pochází z termínu pro ctihodné předky víry, as-salaf as-sálíh, k nimž směřuje toto hnutí ve snaze po obrodě a očistění islámu od cizorodých novot a pověr. Salafismus je považován za nebezpečnou ideologii vedoucí k potlačení práv a svobod nevěřících, protože jeho cílem je nastolení teokratické diktatury.

⁵ Mohamed Ibrahim Edgal (*15. 8. 1928, † 3. 5. 2002) ministr obrany 1960-1962, od roku 1967 předsedou vlády

výrazně zlepšilo své vztahy s Keňou a Etiopií. Somálsko bojovalo ve čtyřech válkách s Etiopií⁶, v letech 1963 a 1967 s Keňou (Woodward 2003: 66).

Obrázek č:4: Rozšíření somálských klanů

Zdroj: Šimon, Ondřej. 2010. Dostupné z: <www.valka.cz>

⁶ První válka 1950-1961, druhá válka 1962-1964, třetí válka 1964 a čtvrtá válka 1976-1978

Obrázek č. 5: Mapa Afriky

Zdroj: Somalia Review 2014, str. 5

V roce 1969 byl zavražděn Sharma' rke a v témže roce Mohamed Siad Barre provedl v zemi převrat⁷, kdy armáda s policií obsadila důležitá místa v hlavním městě. Zadržela a zatkla členy vlády. Stát se proměnil v autoritářský režim se socialistickou vládou. To byl

⁷ I přes rychlý návrat ministra Egala, této patové situace využili vojenská garnitura a den po smrti prezidenta provedly státní převrat.

Obrázek č. 6: Mapa země

Zdroj: Somalia Review 2014, str. 4

konec demokracie v Somálsku. Byla vytvořena levicově zaměřená Nejvyšší revoluční rada⁸, která nahradila Národní shromáždění. Rada zakázala politické strany, zrušila ústavu a přejmenovala název státu na Somálská demokratická republika (Lewis 1965: 207). Počáteční kroky vlády nového režimu směřovaly k upevnování moci a soustředily se na domácí politiku. Vystřídala ji v sedmdesátých letech nová koncepce pansomalismu. Byla to snaha o politické sjednocení etnických Somálců. Etničtí Somálci obývají kromě území vlastního Somálska i pohraniční oblasti přilehlých států, a to Džibutsku, Keni a Etiopie. Východní část Etiopského regionu, Ogaden je obydlen převážně Somálci. V rámci něhož Said Barre sebevědomě zaútočil na etiopský, avšak Somálci obydlený region Ogaden (Lewis 1993: 31-38).

⁸ Rada byla složena z 25 členů, kteří patřili mezi vrchní představitele armády a policie. Měli veškerou moc, kterou zastával prezident a soudy. Rozhodovala většinovým hlasováním, ale výsledky nezveřejňovala. Byla zavedena latinka, znárodněn majetek a zabráná půda jako u všech socialistických zemí.

V osmdesátých letech se konaly první volby od roku 1969, avšak s jedinou politickou stranou, Somálskou revoluční socialistickou stranou. Said Barre posílil svou moc a ještě více ji centralizoval v klanu Marehan. Tato situace dala vznik několika opozičním skupinám, které chtěly především svrhnout existující vládu. Můžeme uvést například Spojený somálský kongres, zastupující klany Hawiye. Somálské národní hnutí, které pochází z klanu Ishaq, jež výrazně přispěje vzniku nezávislého, avšak Somálskem neuznávaného, státu Somaliland, který geograficky přibližně odpovídá Britskému Somálsku. Následující významnou skupinou byla Somálská demokratická fronta spásy, ta vznikla roku 1978. Patřila mezi první opoziční organizace stavějící se proti Said Barrého vládě. Hlavní základnou skupiny byl klan Majerteyn a na jehož základech vznikne v roce 1998 nezávislý a rovněž Somálskem neuznávaný stát Puntland, rozkládající se na severovýchodě Afrického rohu (Abdi 1981,168).

V roce 1991 byl prezident Siad Barre⁹ svrhnut klany, ale ty se mezi sebou nedokázaly dohodnout. Od roku 1991 Somálsko nemělo žádnou ústřední vládu. Vstoupilo do občanské války a od tohoto roku v zemi probíhají frakční boje v různých částech země. Somálsko se v roce 1991 ocitlo na okraji zájmů USA, když došlo k napadení a vyloupení jedné z organizací s humanitární pomocí¹⁰. V tomtéž roce propukla válka mezi frakcemi Mohameda Aidida a Aliho Mahdiho o kontrolu nad hlavním městem. Ve městě nefungovalo zdravotnictví, kanalizace a jakékoliv dodávky vody. Bylo zabito okolo 25 000 obyvatel Mogadisha. Od této doby bylo město rozděleno na dvě části. Sever měl pod kontrolou Ali Mahdiho a jižní část byla ovládána Mohamedem Aididem (OSN 1996: 12).

V roce 1994 sice podepsali představitelé dvou nejsilnějších zneprátelených frakcí Ali Mahdí Mohammed a Mohammed Farah Aidíd prohlášení vyzývající k příměří, ale v roce 1995 opět vypukly nové boje, které v podstatě trvají dodnes (Rozhlas c 2008). OSN a jiné mezinárodní humanitární organizace¹¹ pokračovaly v programech pomoci postiženému obyvatelstvu především za spolupráce okolních států, aby mohla být pomoc snadněji dopravena do Somálska.

Jeffrey Clark kritizoval OSN, vyčítal jí nedostatečnou snahu, špatnou koordinovanost a malou angažovanost. Ve své knize *Debacle in Somalia* říká: „*Holá pravda o roli OSN v Somálsku je ta, že šlo o tragickou sérii zmeškaných příležitostí a hrubých strategických omylů, které nelze nijak omluvit*“ (Clark 1993: 207). Další skutečností byl napjatý rozpočet.

---

⁹ Uprchl do exilu nejdříve do Keni, poté do Nigérie, kde i 1995 zemřel.

¹⁰ OSN se rozhodla stáhnout personál o měsíc později, stáhla se také humanitární organizace CARE.

¹¹ Mezinárodní Červený kříž neevakuoval svoje zaměstnance ani v období nejtěžších bojů.

OSN totiž byla také zapojena v jiných mírových organizacích, například v Jugoslávii, v Kambodži nebo se zabývala humanitární krizí v jižní Africe, která byla způsobena suchem (OSN 1996: 32). Především humanitární organizace byly zaskočeny rozsahem katastrofy. Kvůli rabující milici skončila velká část v jejich rukou. Pomoc se tak většinou nedostala ke skutečně potřebným a hladovějícím. Touto cestou bylo zabaveno až 80% pomoci. Nebylo možné humanitární pomoc kontrolovat a efektivně šířit. Došlo k nedostatku potravin a propukaly tak krvavé boje. Z prostředků pro záchranu životů se tak stal podnět k násilí (OSN 1996: 32).

Od pádu režimu Muhammada Siada Barreho se Somálsko stalo válečnou zemí pod vlivem různých mocných klanů. Od této doby se uskutečnilo nejméně 15 pokusů o navrácení moci národní vládě. Poslední pokus, na konci ledna 2009, přivedl k moci Sheik Shariif Ahmed. Ačkoliv vytvoření této prozatímní federální vlády je vnímáno pozitivně, především obyvatelstvem Somálska i mezinárodním společenstvím, Sheik de facto čelí nepřekonatelným problémům, jako jsou ozbrojené opoziční skupiny, pokračují smrtelné útoky na vládu, mírové síly Africké Unie tak nadále kontrolují velkou část Somálska (Russo, UNHCR).

1. 3. Vzájemné vztahy částí Somálska

Na území Somálska existují tři samostatné části - Somaliland, Puntland a zbytek Somálska obsazený z větší části Etiopií. Přestože je Somaliland asi nejfunkčnější částí této africké země, nikdo kromě Etiopie ho oficiálně neuznal. Neoficiálně ho však podporuje řada zemí, včetně Evropské komise. Samotné Somálsko je stále rozdrobeno na desítky bojujících klanů a rodin - bojují o moc, majetek, o peníze. Země není pod ničí kontrolou a stala se útočištěm islámských fundamentalistů, proti kterým vojensky zasáhla Etiopie podporovaná Spojenými státy.

Otázkou zůstává, jak řešit stávající situaci. Jak pomoci Somálsku stabilizovat svou vládu a sjednotit ji? Měli bychom podpořit a uznat Somaliland a posílit tak nejstabilnější část země nebo se naopak snažit potlačit rozvoj samostatných celků? Zde se názory odborníků liší.

Prof. Luboš Kropáček říká, že: „*by Evropská unie (EU) mohla hrát významnou úlohu, i když v dnešní době zůstává v pozadí za USA i Etiopií.*“ Již v době sovětského bloku k nám jezdili somálští studenti. Podle profesora by uznání Somalilandu mohlo situaci zkomplikovat, každopádně ten kdo by měl tento krok učinit jako první, jsou světové velmoci. A zdá se, že by mohlo být užitečnější, kdyby se posílila myšlenka somálského národa a mohl

tak vzniknout spořádaný somálský stát. Je především důležité řešit vnitřní problémy a usilovat o tom, aby v této zemi zavládl mír (Rozhlas_b 2008).

Podle názoru Ing. Ivana Svobody v současné době by Česká republika mohla pomoci, kdyby byla jedna z prvních, která by uznala republiku Somaliland. Tím, že by jej uznala, by v Africkém rohu vznikl velký stabilizační prvek, který může pomoci ke stabilizaci jižního Somálska, kde se střílí (Rozhlas 2008). Také říká, že: *„je velmi těžké předpovědět, jaký bude další vývoj Somálska, podle něj velkou roli hraje AU, také dalším důležitým prvkem je Etiopie, která buď stáhne nebo nestáhne své vojáky. Pokud je nestáhne, může se stát, že situace v Somálsku bude stejná jako v dnešní době, kdyby je stáhla, hrozí, že se vrátí vliv Islámských soudů a mohla by nastat situace, že by se celé situace mohlo vložít celosvětové společenství.“* V současnosti však není Somálsko schopné zvládnout ekonomickou či politickou situaci, která zde nastala. Je důležitá určitá součinnost jak vnitřní tak zvenčí (Rozhlas b 2008).

Otázkou je mezinárodní uznání Somalilandu, který je stále součástí mezinárodně uznávané Republiky Somálsko. Africká unie (AU) se odvolává na Chartu Organizace spojených národů (OSN), ale situace z jejího pohledu není úplně jasná. Charta OSN (OSN 2015) totiž v článku 1.2 uznává právo národů na sebeurčení, zároveň ale zaručuje zachování integrity členských států, kterým nadále zůstává Somálská republika. Uznání by narušilo integritu a územní celistvost. AU chce především zachovat politickou stabilitu a hranice, které budou stejné jako při dekolonizaci Afriky. Je přesvědčena o tom, že by to mohlo odstartovat dominový efekt¹² (Hoyle 2000).

Puntland je od roku 1998 nezávislým územím, stejně jako Somaliland zůstává i on neuznán mezinárodním společenstvím. Na rozdíl od republiky Somaliland však diplomatické uznání ani nehledá. Neusiluje o úplné odtržení od Somálské republiky. Považuje se za autonomní region Somálska. Aktivně se účastní snah o somálské národní usmíření a obnovení státnosti. Jedním z důvodů, proč Puntland neusiluje o nezávislost, by mohla být perspektiva jeho politických lídrů postavit se v budoucnu do čela znovusjednoceného Somálska (Hoyle 2000: 248)

---

¹²V samotném Africkém rohu se o právo na vlastní státní celek hlásí nespočetné množství území, například Áfár v Eritreji, somálské menšiny v Etiopii, Keni a Džibutsku. Osamostatnění všech těchto jednotek by vedlo k rozdělení regionu do mnoha malých státeků

Autonomní region Maakhir, který vyhlásil svou samostatnost v roce 2007. Toto území je nárokováno Puntlandem a Somalilandem, a také nebylo uznáno mezinárodním společenstvím ani oběma republikami. Northland (2008), Galmudug (2006), Jubaland (1998 až 1999), Jihozápadní Somálsko (2002 až 2006) se snažily o svou nezávislost, ale usilovaly jen o částečnou a spíše aspirovali na somálské národní usmíření. Avšak ani jeden nedosáhl mezinárodního uznání a dnes jsou pod správou přechodné národní vlády¹³ (tamtéž 248).

Sool, Sanaag a Togdheer jsou regiony, které byly součástí Britského Somálska, proto si na něj Somaliland dělá nárok, ale v současnosti jsou součástí Puntlandu, která si území nárokuje z důvodů, že toto území obývá klan Darod. Teritoriální konflikt mezi Somalilandem a Puntlandem o toto území se koncentroval především do hlavního města Sool, oblasti Las Anod.(BBC c).

---

¹³ Transitional National Government.

2. Somaliland

Somaliland je de facto nezávislý, avšak neuznaný stát na území severního Somálska. V květnu 1991 vyhlásil nezávislost na Somálsku. Přestože není uznáván žádným státem, je relativně stabilní a to především díky vládnoucímu klanu Isaaq.

Do dnešního dne nebyla Republika Somaliland uznána žádným suverénním státem i přesto, že splňuje všechna kritéria daná Konvencí o právech a povinnostech států podepsanou roku 1993 v Montevideu. Somaliland má okolo 3,5 milionu obyvatel, především z klanu Isaaq. Vymezené státní území zahrnuje pět z osmnácti somálských krajů v oblasti mezi Etiopií, Džibutskem, Adenským zálivem a někdejší Italským Somálskem. Vládní systém je založený na Ústavě Republiky Somaliland, která kombinuje tradiční a moderní demokratické prvky vládnutí. Státní správa je schopná vstupovat do vztahů s ostatními státy. Má politické kontakty s Velkou Británií, Etiopií, Belgií, Ghanou, Jižní Afrikou, Džibutskem a Švédskem. Především se snaží o oficiální diplomatické uznání Republiky Somaliland ostatními státy (Afrol News, 2016).

Mimo to má Somaliland vzdělávací instituce, vlastní měnu, somalilandský šilink, armádu, policii a soudní systém, vlajku, hymnu, poštovní známky a také i pasové doklady (Hoyle 2000). Díky větší autoritě klanových starších a soudržnosti jednotlivých klanů a jejich různých větví na území Republiky Somaliland si stát udržel kontrolu nad obyvatelstvem i přesto, že v zemi došlo k několika vážným konfliktům. Hlavním městem Somalilandu je Hargesie.

2. 1. Ekonomický vývoj

Ekonomika Somalilandu je významně založena na aktivitách soukromého sektoru, zatímco podíl státu na hospodářství je omezený, a to podle odhadu Světové banky na zhruba 10 % zdejšího HDP (World Bank, 2015). V řadě oblastí je stát stále slabý a málo efektivní, a to nejen například v telekomunikacích nebo dopravě, ale také v zajištění sociálních služeb, včetně školství a zdravotnictví, nebo dokonce v oblasti justice, kde občané někdy spoléhají na tradiční modely řešení sporů a ochrany práv, založené na klanových zvycích (World Bank, 2014).

Podle údajů Světové banky (World Bank, 2014) je hrubý domácí produkt Somalilandu 1,4 miliardy dolarů, což představuje 348 dolarů v přepočtu na hlavu. Hrubý domácí produkt na osobu je podle Světové banky čtvrtý nejnižší na světě, po Burundi, Demokratické

republice Kongo a Malawi. Propočty Světové banky také uvádějí pro somalilandskou ekonomiku vysoký příjmový a majetkový rozdíl mezi chudými a bohatými. Gini koeficient, tedy měřítko příjmové nerovnosti, byl pro Somaliland spočítán ve výši 45,7 v zemědělských oblastech a 42,5 v městských regionech¹⁴ (data CIA, 2014). Země se potýká se značnou chudobou, přičemž pod hranicí chudoby žije, podle dat Světové banky, 29 % domácností v městských oblastech a 38 % domácností v zemědělských regionech Somalilandu (World Bank, 2013).

Značný podíl na hospodářském výkonu Somalilandu má živočišná výroba, kterou Světová banka odhaduje na 30 % ekonomiky, následuje obchod s 20 %, pěstování plodin představuje 8 %, stavebnictví a reality zaujímají 6 %. Světová banka ovšem k přesnosti těchto údajů uvádí, že jejich měření a ověření je velmi obtížné s ohledem na nomádský život části populace, a rovněž kvůli nemožnosti zachytit do propočtů příjmy od emigrantů v cizině nebo zahraniční pomoc (World Bank, 2015).

Asi 70 % populace v Somalilandu lze označit za venkovské obyvatelstvo, přičemž zhruba 55 % z nich se živí jako pastevci nebo pastevci-zemědělci (Slministryofplanning.org, 2014). Zemědělství je v Somalilandu soustředěno především v oblastech s dostatkem deštné vláhly, tedy v regionech Awdal, Sanag a Togdheer. Zemědělská hospodářství spojená s umělým zavlažováním jsou také v blízkosti hlavního města Hargeisy, v oblasti Gebile. Produkce odvětví se koncentruje na proso, čirok, boby a fazole. Význam zemědělství jako zdroje živobytí se v regionu postupně zvyšuje tím, jak se pro část nomádů stává přitažlivá stabilnější forma života. Na druhou stranu, přibývající území, která se díky zemědělství uzavírají pro využití nomády, jsou pro místní pastevce zdrojem konfliktů (World Bank, 2016).

Živočišná výroba představuje v Somalilandu hlavní zdroj příjmů na individuální i národní úrovni, nejméně 50 % zdejších Somálců je zapojeno do této oblasti ekonomické aktivity nebo na ní napojených činností (Waraqnews, 2006). Chov zvířat se v Somalilandu orientuje především na velbloudy, kozy a ovce. Jestliže ovšem export zvířat a živočišných produktů představoval před rokem 1991 podstatný díl příjmů obyvatel, po rozpadu státu se exportní výkonnost odvětví snížila. Kolísavý výkon odvětví živočišné výroby se projevil také ve snížení příjmů a v zásobení obyvatel potravinami, protože nedokázal držet krok s vývojem populace v zemi i nejbližším zahraničí. Příčiny tohoto vývoje lze spatřovat v zastaralém

---

¹⁴ pro srovnání, GINI koeficient České republiky je 24,9

technickém vybavení produkce, nedostatečném managementu a také v malých zdrojích výživy pro chov (World Bank, 2015).

Významným oborem země je také koželužství a produkce výrobků z kůže (Mogoa, 2014). Ve venkovských oblastech nakupují drobní obchodníci na jatkách kůže, které jsou dále prodávány městským producentům. Ačkoliv je místní kvalita kůží spíše průměrná, nízké ceny umožňují je exportovat jako materiál pro další zpracování v zemích, jako je Pákistán nebo Jemen (World Bank, 2015).

Ačkoliv byla nezávislost Somalilandu vyhlášena již před 25 lety, je mezinárodní neuznání státu obtíží při jeho zapojení do mezinárodní ekonomiky, především s ohledem na zahraniční investice. Nicméně, některé firmy, jako jsou například britská Genel Energy nebo RAK Gas LLC ze Spojených arabských emirátů, v regionu zkoumají potenciální zdroje těžby ropy nebo plynu.

2. 2. Sociální vývoj

Počet obyvatel Somalilandu je okolo 3,5 mil obyvatel. Průměrný přírůstek je 3,1% a zalidnění¹⁵ je 25 obyvatel na km². Společnost v Somalilandu je organizována v podobě klanové struktury, přičemž jednotlivé klany mají mezi 5 000 a 50 000 příslušníky. Klanová příslušnost má klíčovou roli v místní politice a kultuře. V roce 2006 byl největším klanem v zemi Isaaq, druhý počtem příslušníků byl klan Gadabuursi a velikostí území vede klan Harti (United Nations, 2014). Většina obyvatel Somalilandu hovoří dvěma nebo třemi obecně používanými jazyky: somálštinou, arabštinou a angličtinou. Ústava Somalilandu (Constitution, 2016) určuje jako oficiální jazyk země somálštinu, arabština je povinně vyučována ve školách a je také užívána v mešitách, a také angličtina je běžně užívána a vyučována na školách.

Podle ústavy Somalilandu (Constitution, 2016) je islám státním náboženstvím země, takže jednotlivé platné právo nesmí směřovat proti principům práva šaría. Propagace jiného náboženství, než islámu, je nelegální. Obyvatelstvo Somalilandu je, až na malé výjimky, muslimské. Islám je významnou součástí místní identity, a tak většina dodržovaných sociálních norem je odvozena z tohoto náboženství. Většina somalilandských muslimů jsou

---

¹⁵ Například v České Republice je průměrná hustota zalidnění 133 obyvatel na km², Nizozemsko má 390 obyvatel na km²

sunnité, vyskytují se také příznivci súfismu¹⁶ a wahhábismu¹⁷. Je obvyklé, že ženy nosí na veřejnosti hidžáb, věřící obyvatelé také nekonzumují vepřové maso nebo alkohol. Existují ovšem také informace o přetrvávání některých prvků předislámských náboženských tradic v Somalilandu (US Department of State, 2012).

V zemi je poměrně vysoká nezaměstnanost, která je spojena s chudobou, s nízkými příjmy. Míra nezaměstnanost není pro Somaliland uváděna, vzhledem k nemožnosti získat spolehlivá data. Nicméně podíl zaměstnaných k práceschopné populaci je odhadován pouze zhruba na 50 % (ILO, 2012). Ke špatným životním podmínkám obyvatel přispívá také rozšířené užívání khatu, rostlinné drogy. Podle analýz je významná souvislost mezi nezaměstnaností a těžkou závislostí na khatu u mladé generace mužů (ILO, 2012). Mladí muži řeší obtíže spojené s nezaměstnaností nejen zneužíváním drog, ale projevují se u nich také sklony k násilnému chování nebo ochotně vstupují do paramilitantních skupin. Části žen pak zbývá role jediných živitelů velkých rodin (World Bank, 2015).

Nesnadná je situace Somalilandu v oblasti vzdělávání. Občanská válka na konci 80. a na začátku 90. let vedla ke kolapsu vzdělávacího systému, podobně jako v dalších oblastech veřejných služeb. Během války přestal vzdělávací systém fungovat a mezi léty 1991-92 se dva roky v zemi vůbec nevyučovalo. Z pedagogické fakulty se stal azyl pro uprchlíky, univerzitní knihovna skončila v troskách. Učitelé a intelektuální elita emigrovali do zahraničí. Dětské populaci a mládeži tak hrozila negramotnost, což z malé části napomáhaly řešit tradiční muslimské školy koránu. Zatímco v ostatních somálských regionech tento stav vzdělávacího sektoru přetrvával dlouhou dobu, v Somalilandu se od roku 1992 dařilo činit kroky k obnovení stability školství. Na tomto vývoji se kromě dohod klanových vůdců významně podílely domácí i mezinárodní neziskové organizace. Nicméně, ještě v polovině minulého desetiletí se ve školách učila podstatně méně, než polovina příslušné populace dětí a mládeže, přičemž dívky představovaly jen 30 % z dětí, jimž je poskytována školní výuka (UNESCO, 2012).

---

¹⁶ Súfismus je mystická forma nebo také duchovní cesta či spiritualita islámu. Rozmanitý pojem zahrnující v sobě etiku, vzory chování i na poli hospodářském, politickém či vojenském. Zachází až za hranice běžného chápání mystiky. Na vztahy k bohu a okolí se odvolává šaría, súfismus dává i šarii duchovní postoj, pomoci něj věřící vykonávají světské povinnosti. Súfismus je hnutí nejednotné a nekonformní. Cílem následovníků súfismu je pomoci zvláštních praktik přivést věřícího blíže k bohu, či dokonce s Bohem splynout.

¹⁷ Wahhábismus je sunnitská fundamentalistická forma islámu, státní ideologie Saudské Arábie. Wahhábisté sami sebe navíc vidí jako jediné nositele pravého nezkaženého islámu, přičemž vyznavači ostatních islámských škol jsou těmi radikálněji označováni za nevěřící.

V oblasti zdraví a zdravotnictví Somaliland, podobně jako v případě školství, zápasí stále s následky občanské války a nedostatkem zdrojů pro rozvoj. Zdravotní stav populace je nepříznivý, což naznačuje poměr mortality a natality obyvatelstva, který je jedním z nejhorších na světě, vysoká je také míra dětské úmrtnosti. Očekávaná délka života při narození je v zemi mezi 47-57 lety. Častými příčinami úmrtí jsou zde smrti spojené s chudobou nebo následky ozbrojených konfliktů v minulosti. Infrastruktura zdravotnictví byla během občanské války zničena a obnova odvětví naráží na nedostatek kvalifikovaných zdravotníků, finančních zdrojů a efektivního řízení. V odvětví došlo k celkové privatizaci, decentralizaci a deregulaci, která místně zvýšila kvalitu péče za cenu značného snížení její dostupnosti. Velká část populace se tak spokojuje s pomocí lidových léčitelů (Tilikainen, 2013). Pouze 3 % venkovské populace Somalilandu má přístup k hygienicky upravené pitné vodě, zatímco k tomuto zdroji má přístup asi 47 % jeho městských obyvatel (World Bank, 2015).

2. 3. Politický vývoj

Koncem června v roce 1960 bývalé Britské Somálsko získalo nezávislost na Velké Británii. Vznikl zákonodárný sbor Somalilandského státu, který přijal Unijní akt, známý jako ústavu. Vyžadovala také podpis zástupců Somálska, to se ale nikdy nestalo. Na celé situaci lze pozorovat, že Somaliland již jednou byl nezávislou zemí. Byl uznán dokonce i USA nebo Velkou Británií, oficiálně také OSN. Svrchovanost Somalilandu trvala pouze čtyři dny (Farah 2009; Ministry of Information Hargeisa 2001: 4). 1. července 1960 skončila nezávislost Somalilandu. Byla vytvořena Somálská republika a Somaliland jako administrativní jednotka byl zrušen. Somálská republika vznikla sloučením Italského a Britského Somálska (Mikeš 2007: 34).

V somálské politice působili především politikové pocházející z jihosomálských klanů. Vzhledem k tomu, že klany nesdílely s klany na severu žádnou společnou historii, narážely na sebe dvě protichůdné koncepce. Jednou z myšlenek bylo sjednocení všech somálsky hovořících obyvatel Afrického rohu. Druhou byla politika stanovené vlády, která zvýhodňovala klany z jihu země a naopak odsouvala potřeby klanů ze severu na okraj. Tím docházelo k vylučování z majoritního společenství. Na základě této politiky začala vznikat první centra odporu vůči režimu v Mogadishu (Záhořík 2012).

Občanská válka v Somálsku byla od počátku postavena na klanové a mocenské povaze. V devadesátých letech minulého století vypukla občanská válka, která byla

především vyvrcholením sporů mezi klany. Spory mezi klady Isaaq a Hawiye se začaly formovat již po skončení války o Ogaden¹⁸. Projevilo se zde, že k myšlence pansomalismu nemůže nikdy dojít v tak konzervativní společnosti.

Podle názoru Jana Záhořika: „*Pád diktatury, která mimo jiné zakázala zahraniční tisk, přinesl možnost rozšířit vliv a působnost zahraničních institucí včetně kdysi marginalizovaných a zakazovaných islámských organizací. Až do roku 1991 byl vývoj v Somálsku charakterizován silnou sekularizační tendencí, k čemuž napomáhala i klanová podstata somálského národa, jež znemožňovala islámským institucím jakkoli se rozvíjet, a jejich činnost tak neměla žádný celospolečenský dopad. Na druhé straně se ale ukázalo, že dlouhodobá vláda Siada Barrého a destrukce státu přinesla rozkvět rozsáhlé opozice, založené nikoli na náboženských myšlenkách, ale na pragmatismu. Ke konci své vlády dokonce Barré nabídl předání vlády do rukou opozice výměnou za ukončení násilí. To se ale nesesetkalo s pochopením, neboť v té době již byla společnost i armáda ve stavu chaosu a oficiální struktury státu de facto zkolabovaly. Vzhledem k charakteru Barrého vlády a meziklanové řevnivosti, kterou režim podporoval, se stala válka nevyhnutelnou skutečností.*“ (Záhořík, 2012).

V roce 1981 bylo založeno Somálské národní hnutí (SNM) v Londýně klanem Isaaq. Skupina emigrantů, která nesouhlasila s politikou Siada Barreho. Plánovali politické vraždy, sabotáže a vojenské operace proti režimu Siadu Barremu. Od roku 1982 mělo hnutí sídlo v Addis Abbebě. Somálské národní hnutí navázalo spojení se Somálskou demokratickou frontou spásy (SSDF) a užší spolupráci se Sjediněným somálským kongresem (USC) a Somálským vlasteneckým hnutím (SPM). V roce 1990 se domluvili na společném postupu proti Siadu Barremu. Po jeho svrnutí se vlády ujal Sjediněný somálský kongres, který ustanovil vládu. Somálské národní hnutí vládu neuznalo a vyhlásilo samostatnou Republiku Somaliland (tamtéž).

Krátce po vyhlášení Republiky Somaliland byla vedena druhá konference v Džibuti o somálském národním usmíření, na které lídři frakcí souhlasili s příměřím a jmenovali na dva roky jmenovali přechodnou vládu. Prozatímním prezidentem se stal Ali Mahdim. Tehdejší poradce ministra zahraničí USA, Herman Cohen, prohlásil, že: „...Spojené státy znovu potvrzují svůj úmysl neuznat Republiku Somaliland.“ (Rutheford 2008: 16).

---

¹⁸ Válka o Ogaden, etiopsko – somálská válka, která proběhla v letech 1977 – 1978. Jedna z největších válek, kterou proti sobě vedly dva africké státy. Válka byla vedena za účelem sjednocení rozděleného území do jedné mocnosti všech somálsky hovořících lidí.

Negativní dopady občanské války ovlivnily i nově vytvořený Somaliland, ale nepokoje zde netrvaly tak dlouho jako v jižním Somálsku. Území dříve ovládané guerillovým uskupením se stalo fungujícím státním útvarem. Nad jižním Somálskem se ujal moci Sjednocený somálský kongres, ale v té době se již země nacházela v občanské válce. Demokratická fronta spásy se oficiálně ujala moci v severovýchodním Somálsku, později nazývaného Puntland, který byl oficiálně ustanoven roku 1988 (Záhořík 2012).

Prvním prezidentem se stal Abdirahman Ahmed Ali Tuur, který jako první deklaroval republiku, která je mezinárodně uznávána pouze jako autonomní oblast Somálska. Nehledal smíření se zbytkem země v rámci prosazení somalilandské části ve společné federaci, ale usiloval o odtržení území a vytvoření vlastního státu. Později začal zastupovat zájmy dalších členů klanu Isaaq, kteří se nechtěli odtrhnout. V rámci intervence v Somálsku, operace UNOSOM, podporoval budování míru v jižních částech Somálska. Nedostal však podporu v jižním Somálsku, a byl vyhoštěn ze země. Téměř deset let žil v Londýně a do Somalilandu se vrátil až těsně před svou smrtí (Westermann 2009: 259).

V roce 1993 jako jeho následovníka zvolila Velká rada národního usmíření Muhamameda Ibrahima Egala, který byl zvolen i v roce 1997 a byl jím až do své smrti 2002. Velká rada národního usmíření především vedla ke zlepšení bezpečnostní otázky a také napomohla ke stabilizaci státu.

V roce 2001 byla přijata nová ústava Somalilandu, která odstartovala proces směřování od „klanové demokracie“ ke skutečné pluralitní demokracii. Mezi lety 2002 a 2005 došlo k vzniku a rozvoji řady politických stran a konaly se troje volby včetně prezidentských. Volby považovány za jedny z nejkolidnějších v Africe za posledních dvacet let. (Westermann 2009: 259).

V roce 2003 byl zvolen Daahir Riyaale Kaahin. Jako prezident přispěl ke stabilizaci regionu a institucionálnímu rozvoji. V roce 2008 stanovil rozložení nových krajů a okresů, které jsou využívány nejen k lepší organizaci samospráv, ale také jako volební obvody. Jeho nástupce se stal Ahmed Mohamed Mohamoud, který se snažil především o zvýšení povědomí o brutální vládě Saida Barreho proti vlastním lidem. Podporuje výstavbu silnic a dálnic, nejen mezi hlavními městy. Zavedl základní vzdělání zdarma (Goth, 2013). Jelikož voda je v Somalilandu velice vzácná komodita a srážky jsou nespolehlivé a zásobování je závislé na podzemních zdrojích podporuje vrtání nových studní, výstavbu nových vodních nádrží a přehrazování suchých koryt (Goth, 2015).

V roce 2006 propukla v Somálsku válka mezi Svazem islámských soudů a etiopskými armádními silami, ale tento konflikt Somaliland přímo nezasáhl.

2. 4. Mezinárodně bezpečnostní vývoj

Somaliland, celým názvem Republika Somaliland, představuje nezávislý, nicméně mezinárodně neuznaný stát se 3,5 miliony obyvatel na území Somálska, a to na pobřeží Adenského zálivu. Tento útvar byl v rámci Somálska mezinárodně uznán pouze jako jeho autonomní region. Somaliland vyhlásil svou nezávislost po svržení somálského diktátora Siada Barreho v roce 1991. Navzdory tomu, že stát nebyl zatím mezinárodně uznán, má Somaliland relativně funkční politický systém, státní instituce, státní bezpečnostní složky a vlastní měnu.

Somaliland lze označit za poměrně stabilní entitu ve značně chaotickém vývoji na většině území Afrického rohu (Záhořík, 2012). Somaliland prošel osvobozením od britské nadvlády, krátkodobou samostatností, spojenou dokonce s uznáním ze strany OSN, poté následovala unie s bývalou italskou kolonií Somálskem, od které se po desetiletích útlaku ze strany centrální vlády odtrhl, aby se mohl v roce 1991 osamostatnit jako Republika Somaliland (Eggers, 2007). Nicméně, právě Somaliland byl ještě v koloniálních časech považován za stabilní území, které nepodléhalo kmenovým bojům, jež zažívala většina jeho susedů.

Ačkoliv vývoj po roce 1991 nebyl provázen jednoznačnými ekonomickými úspěchy, lze konstatovat, že k určitému rozvoji infrastruktury, státní správy a samosprávy v zemi došlo, jakož i k rozvoji obchodní spolupráce, například s Etiopií a Jemenem. Navzdory těmto v zásadě příznivým okolnostem se dosud nepodařilo Somalilandu dosáhnout uznání jako nezávislého státu. Důvody této neochoty mezinárodního společenství jsou spíše politické, než právní (Eggers, 2007).

Jestliže některé země, jako například právě již zmíněné, se Somalilandem spolupracující, země Etiopie a Jemen, mohou mít pro svou zdrženlivost specifické důvody, o nichž ještě bude zmínka, obecně je tato neochota připisována obavám států z legalizace snah o odtržení ze strany vlastních rizikových regionů (Eggers, 2007). Somaliland se tak nachází ve slepé uličce, protože sám nemůže o svém postavení v rámci původního státu vyjednávat. A to proto, že samotné Somálsko nelze v současnosti považovat za fungující stát. Somaliland tak může sloužit jako příklad vlivu politických okolností na mezinárodní právo. Nepřítomnost

mezinárodního uznání Somaliland izoluje od vnějšího světa, omezuje možnosti jeho obyvatel, ale v delším období může představovat i bezpečnostní hrozbu (Eggers, 2007).

Území Somálského poloostrova bylo dlouhodobě poznamenáno válkami, terorismem a politickou nestabilitou. Somaliland, jako menší, ovšem mezinárodně neuznaný stát, se snaží udržovat vztahy s mezinárodními organizacemi i okolními státy. Lidé, původem ze Somálska žijí také v dalších zemích Afrického rohu, tedy v Džibuti, Etiopii a Keni. Nicméně, také tyto nejbližší sousedé země nijak významněji v současné době nepříspívají k podpoře uznání Somalilandu (Záhořík, 2012).

Významným sousedním státem Somalilandu je Etiopie, velký a relativně lidnatý stát, který udržuje vztahy se Somalilandem už od jeho ustavení v roce 1991. Z Etiopie působilo před vznikem Somalilandu gerilové hnutí Somálské národní hnutí (SNM), které bylo základem vojenského převratu proti Siadu Barremu a do Etiopie směřovali uprchlíci před válečnými akcemi během období 1988 – 1991. Etiopie jako první zavedla diplomatické vztahy s hlavním městem Somalilandu Hargeisou prostřednictvím konzulátu, který vydává víza držitelům somalilandského pasu. Somaliland naproti tomu udržuje v Addis Abebě diplomatickou kancelář. Nicméně, Etiopie zatím nespěchá s uznáním Somalilandu, přičemž několikrát uvedla, že bude druhou zemí, která Somaliland uzná. Neochota Etiopie uznat Somaliland je přisuzována především obavám, že případné uznání by vedlo k obviněním Etiopie ze snahy o desintegraci Somálska (Duale, Ahmed, 2014).

Složitější, než v případě Etiopie, jsou vztahy Somalilandu a Džibutska, také s ohledem na vzájemné animozity, sahající do dob už před vznikem Somalilandu v roce 1991. Během občanské války v osmdesátých letech, především v souvislosti s masakry civilistů v Hargeise a dalších městech, se vláda Džibutska stavěla odmítavě k přijímání uprchlíků z regionu, kteří nacházeli snáze azyl v Etiopii. Od roku 1991 jsou proto vzájemné vztahy spíše napjaté a nestabilní. Došlo k vojenským konfrontacím mezi již zmíněným Somálským národním hnutím a armádou Džibutska. Tehdejší prezident Somalilandu Egal se snažil vztahy s Džibutskem stabilizovat, například návštěvou v Džibutsku v roce 1994 a stažením vojska Somalilandu z džibutských hranic (Duale, Ahmed, 2014).

Formální diplomatické vztahy mezi Somalilandem a Džibutskem byly ustaveny v roce 1999, kdy bylo vytvořeno diplomatické zastoupení země v Džibuti, hlavním městě Džibutska. Ovšem Džibutsko recipročně svou diplomatickou kancelář v Hargeise neotevřelo. Vzájemné vztahy se zhoršily v minulém desetiletí, v němž Džibutsko hostilo Somálskou mírovou

konferenci, již vláda Somalilandu bojkotovala. V současnosti operuje diplomatická kancelář Somalilandu v Džibuti na omezené úrovni, například formou podpory somalilandských delegací v zemi (Duale, Ahmed, 2014).

Zvláštní kapitolou jsou vztahy Somalilandu a Somálska, vzhledem k tomu, že obyvatelstvo obou celků sdílí stejný jazyk, etnicitu, náboženství a kulturu. Somaliland byl první zemí se somálským obyvatelstvem, která se v roce 1960 stala nezávislou, a posléze se s bývalým italským poručenským územím sjednotil do Somálské republiky. To znamená, že se Somaliland vzdal své suverenity ve prospěch „velkého“ Somálska. Sen sjednotit všechny somálsky hovořící občany do jednoho státu se ovšem nikdy úspěšně nepodařilo naplnit. Unie dvou somálských teritorií nevedla k mírovému soužití, vzhledem k tomu, že jižní část Somálska (tedy původně italské poručenské území) opanovala politický vývoj země a marginalizovala obyvatele bývalého britského protektorátu. Po porážce diktátora Barrého využili zástupci klanů Somalilandu příležitost k znovuoústavení jeho suverenity (Gamute, 2015).

Vzájemné vztahy mezi Somalilandem a Somálskem jsou od té doby ovšem nevyřešené, protože somálský stát je trvale ve stavu kolapsu, zatímco Somaliland prožil relativně úspěšnou obnovu. Všechny vlády Somalilandu od roku 1991 vnímají vztahy se Somálskem jako citlivou a kritickou záležitost, takže až do nedávna ani nevyvíjely snahy tyto vztahy přivést na oficiální a formální rovinu. Proto první příležitostí, kdy došlo k oficiálním jednáním mezi reprezentacemi obou celků, byla v roce 2012 londýnská konference o Somálsku, které se zúčastnil prezident Somalilandu Ahmed Silanyo (Gamute, 2015).

Následovala série bilaterálních setkání, kterých se Somaliland i Somálsko zúčastnily v Dubaji, Velké Británii a Turecku. Prezident Somalilandu Silanyo a premiér přechodné federální vlády Somálska Sharif podepsali v Dubaji dohodu, zprostředkovanou vládou Sjednocených arabských emirátů, která umožňuje rozvoj dalších jednání a vztahů mezi Somalilandem a Somálskem. Na druhou stranu, k žádnému zřetelnému výsledku (například v podobě podmínek uznání Somalilandu) tato jednání a z nich plynoucí dohody zatím nevedly (tamtéž).

3. Puntland

Je to území nacházející se v Severovýchodním cípu Somálska. Jedná se o jedinou oblast Somálska, které se podařilo téměř vyhnout ozbrojenému konfliktu v důsledku zhrouceného státu a to díky především klanu starších. V roce 1998 Puntland vyhlásil svou nezávislost. Na rozdíl od Somalilandu netrvá na úplném odtržení od Somálska.

Puntland se skládá z pěti regionů: Bari, Garowe, Severní Muduq, Aool a Sanaag. Sool a Sanaag jsou dvě oblasti, které jsou zdrojem napětí mezi Puntlandem a Somalilandem. (Menkhaus 2003: 20)

3. 1. Ekonomický vývoj

V Puntlandu představuje hlavní podíl ekonomické činnosti živočišná produkce, rybolov, zemědělství a významným ekonomickým činitelem jsou také finanční zdroje ze zahraničí, kromě státní zahraniční pomoci to jsou především finance ze strany části populace, která ze země emigrovala (z diaspory¹⁹). Průmysl v zemi prakticky neexistuje, služby se sice v posledním období významně rozvíjejí, nicméně jejich podíl na hrubém domácím produktu je zatím malý. Většina příjmů populace Puntlandu stále pochází ze živočišné produkce.

Dominantním sektorem puntlandské ekonomiky je tedy živočišná výroba. Produkce tohoto odvětví nejen zajišťuje obživu nomádského obyvatelstva, ale také představuje základ stravy populace, která žije v zemědělských i městských regionech. Rovněž export Puntlandu je z velké části závislý na živočišné výrobě, která poskytuje přibližně 80 % jeho příjmů z mezinárodního obchodu, 40 % puntlandského HDP a asi 60 % pracovních příležitostí zdejších obyvatel (World Bank, 2014). Navzdory ekonomickému významu odvětví, pastevci žijí v obtížných a proměnlivých podmínkách, daných přírodními možnostmi regionu, zejména s ohledem na občasná suchá období a vysychání zdrojů vody.

V Puntlandu jsou chovány především ovce, kozy, velbloudi a hovězí dobytek, což odpovídá tradicím somálských nomádů. Podle odhadů Světové banky se počty chovaných zvířat v regionu mírně, ale trvale od změny režimu zvyšují, řádově o procento ročně (World Bank, 2014).

---

¹⁹ Diaspora označuje lidi nebo etnickou populaci, kteří dobrovolně nebo z donucení emigrují ze své domoviny a přitom si zachovávají vazby na původní kulturu. Příčinou emigrace může být vypuknutí války, přetrvávající ozbrojené konflikty, chudoba, hlad, nepříznivé klimatické podmínky či snaha zlepšit ekonomickou situaci.

Dalším důležitým oborem živočišné produkce Puntlandu je rybolov. Pobřeží Puntlandu má délku 1300 km (pobřeží celého somálského území je dlouhé 3 300 km), přičemž právě puntlandské pobřežní vody jsou považovány za nejbohatší v regionu, co se týče výtěžnosti rybolovu. Je to dáno rozmanitostí i hustotou rybích populací. Převažujícími druhy ryb v pobřežních vodách Puntlandu jsou jak obecně rozšíření tuňáci, lososi, makrely a sardinky, také specifičtější druhy, jako kanici nebo chňapalové. Ve vodách Puntlandu jsou také přítomni žraloci nebo rejnoci. Využití zdrojů pobřežní oblasti Puntlandu jsou, s ohledem na jeho geografické umístění, je ovšem ohroženo v současnosti řadou rizik, především kvůli nedostatečné dopravní síti, ale také nelegálním rybolovem rybářů z jiných regionů nebo příliš vysokým lovem ze strany domácích obyvatel (World Bank, 2015).

Zemědělská produkce Puntlandu je ovlivněna spíše vyprahlou půdou a nepřítomností trvale tekoucích řek. Země disponuje určitými zásobami podzemních vod, které jsou ovšem zatím k zemědělské výrobě využívány jen v malém rozsahu. Většina území Puntlandu je vhodná pro pastvu, zatímco rozsáhlejší produkce plodin je omezená kvůli nedostatku vody, ložiskům soli v oblastech vodních zdrojů, ale také s ohledem na obecně nízkou vyspělost zemědělské výroby a špatnou kvalitu sadby. Současný nepřilíš rozsáhlý počet zemědělských farem se omezuje na oázy, vyschlá koryta řek a řídké oblasti s dobrou kvalitou půdy a přítomností vody. S ohledem na rozsah zde existují také relativně malé úseky půdy, využívané pro pěstování zeleniny a ovoce. Novější aktivity se soustředí na rozšiřování úrodné půdy i do méně příznivých oblastí země. Již využívané pozemky jsou zavlažovány postupně zdokonalovanou technologií a produktivita produkce je zvyšována zaměstnáváním migrujících pracovníků (UNDRP/WB, 2014).

OSN upozorňuje na problémy Puntlandu v oblasti infrastruktur, především na zcela nedostatečnou silniční síť a málo rozšířené telekomunikační sítě, které brání sociálnímu a ekonomickému rozvoji země a omezují dostupnost informací, služeb a ekonomických příležitostí (UN, 2015). Nicméně v posledních letech se telekomunikace a doprava v Puntlandu intenzivně rozvíjejí. Objevila se řada firem, jejichž zapojení do obchodní výměny závisí na využití telefonů a internetu. Zvláště v případě firem zajišťujících internetové připojení lze hovořit o značném rozmachu. V zemi se také vyskytují stanice rozhlasu a televize, a to ve větších městech Bossaso, Garowe a Galkacyo (World Bank, 2015).

3. 2. Sociální vývoj

Od roku 2008 trápí obyvatele Puntlandu velká sucha. Vláda musela požádat neziskové organizace o pomoc, zejména se zásobováním vody a jídla pro obyvatele v nejvíce postižených oblastech

Pro celý somálský region jsou charakteristická nespolehlivá demografická data, proto jsou všechny údaje v následujícím odstavci pouze odhady z několika zdrojů. V případě Puntlandu se odhady počtu obyvatel pohybují mezi dvěma až třema miliony obyvatel, z nichž je větší část tvořena nomády. Tento počet by odpovídal asi 30 % obyvatel celého somálského území. Hustota obyvatel Puntlandu je okolo 18 osob/ km². Většina obyvatel jsou etničtí Somálci z klanu Harti/Darod, ale také se zde vyskytují lidé z kmene Mehri, kteří jsou rozptýleni v řadě okolních afrických zemí. Puntland nicméně prožívá poměrně masívní populační růst, částečně díky migraci z jižního Somálska a z okolních afrických zemí, ale také díky značné porodnosti. Asi 30 % z obyvatel Puntlandu žije podle odhadů ve městech Bosaso, Gardo, Garowe a Galkayo, která rovněž zažívají v posledních letech bouřlivý růst populace. Zhruba 70 % populace je mladší třiceti let. Oficiálními jazyky Puntlandu jsou somálština a arabština, běžně jsou také užívány angličtina a italština (World Bank, 2014).

Hlavním náboženstvím Puntlandu je islám, přičemž všichni obyvatelé regionu se hlásí k jeho sunnitské větvi. V puntlandské ústavě stojí, že „islám je a bude jediným náboženstvím Puntlandského státu Somálska. Žádné jiné náboženství nebude moci být propagováno v puntlandském státě, přičemž islámské náboženství a tradice lidu Puntlandu jsou základem práva.“ Muslimům je podle ústavy v zemi zapovězeno zřít se islámu. Ústava Puntlandu nicméně také zakazuje vytváření politických stran a hnutí, založených na víře nebo interpretaci náboženské doktríny (Puntland Constitution, 2012). Islám je sice přítomen v každodenním životě země, ovšem její společenský vývoj není do té míry ovlivněn náboženstvím, jako tomu je obvyklé v jižním Somálsku. Tento spíše zdrženlivější postoj Puntlandu k náboženskému charakteru státu je příkládán tomu, že islám je zcela samozřejmou součástí jeho identity díky vysoce homogenní religiozitě místní populace (World Bank, 2014).

Dostupnost zdravotní péče na Puntlandu je omezená, většina populace nemá přístup ke standardnímu zdravotnictví. Kapacita státu v této oblasti je stále nízká s ohledem na malý stupeň rozvoje domácího zdravotnictví a nedostatek kvalifikovaného personálu: Negativní roli v ohrožení populace zdravotními riziky sehrává, kromě obecné chudoby a nízké kvality

života problémové chování lidí, přetrvávající rozšířenost tradičních léčebných a rituálních praktik, výskyt ženské obřízky nebo vysoká porodnost. Problémy s nízkou dostupností a malou sítí zdravotnických služeb se týkají především venkovských oblastí. Pod úrovní subsaharského průměru je v zemi dostupnost hygienicky upravené pitné vody, ke které má přístup pouze 36 % venkovské populace Puntlandu a 61 % jeho městských obyvatel (UNDRP/WB, 2014).

Hlavními příčinami nemocnosti a úmrtnosti v Puntlandu jsou akutní a chronické infekční nemoci (malárie, respirační choroby, průjmy, tetanus, tuberkulóza), ve zdravotním stavu obyvatel se negativně projevují důsledky rizikového chování, následky fyzických konfliktů, ale také užívání tradičních léčebných praktik. Infekční choroby mají na svědomí více, než polovinu úmrtnosti dětí do pěti let věku. Úmrtnost dětí v Puntlandu náleží mezi nejvyšší registrované míry tohoto druhu na světě. Naproti tomu HIV infekce, která je odhadována na 1 % dospělé populace, není v současnosti závažnou příčinou úmrtnosti, ovšem její postupující rozšiřování v zemi je považováno za potenciální hrozbu, také kvůli absenci dostupných prostředků léčby (WHO, 2014).

Hodnocení zdravotnické politiky Puntlandu upozorňuje na skutečnost, že stát vydává na tuto oblast velice nízký podíl veřejných výdajů, například konkrétně v roce 2011 to bylo pouze 1,38 % státního rozpočtu, což odpovídá zhruba provozním nákladům ministerstva zdravotnictví, včetně mezd (MPIC, 2013). Země sice disponuje autonomním fungujícím ministerstvem zdravotnictví, ovšem jeho role je soustředěna, právě s ohledem na omezené finanční zdroje, spíše na koordinaci aktivit domácích privátních a neziskových organizací s mezinárodními organizacemi, působícími v oblasti péči o zdraví a v sociálních službách. Tyto organizace spravují v regionu kromě omezené sítě základních zdravotních služeb také rozšířené služby pro matky a děti (Tilikainen, 2013).

Podobně jako ve zbytku somálského území znamenalo vypuknutí občanské války a její následky velké omezení dostupnosti vzdělání, především ve venkovských regionech. Hodnocení vzdělávacího systému v Puntlandu akcentují nízkou kvalitu poskytovaného vzdělávání, nestabilizované standardy a kontrolní mechanismy v odvětví, špatné řízení a financování školství, jakož i významné rozdíly ve vzdělávacích možnostech obou pohlaví. Podle dat United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF²⁰) (United

---

²⁰ UNICEF pracuje ve více než 190 zemích světa, kde dětem pomáhá přežít a podporuje jejich rozvoj, od narození až do dospělosti. UNICEF dětem zajišťuje zdravotní péči, výživu, pitnou vodu a hygienu, základní vzdělání pro všechny chlapce i dívky a ochranu před násilím, zneužíváním a riziky nemoci AIDS. Práce

Nations Children's Fund - Dětský fond OSN) je v současnosti dvě stě tisíc puntlandských dětí mezi šesti až čtrnácti lety mimo školský systém. Organizace konstatuje masovou negramotnost mládeže v zemi, což vážně omezuje životní možnosti jednotlivců i zdroje obecného ekonomického pokroku Puntlandu (UNICEF, 2014).

V puntlandské vládě je přítomno ministerstvo školství, které je odpovědné za rozvoj a řízení vzdělávání v zemi. Současný vzdělávací systém Puntlandu se skládá ze dvou let rané dětské péče, osmi let základní školy (rozdělené do čtyř let nižšího a čtyř let vyššího základního vzdělání) a čtyř let střední školy. Terciární vzdělávání trvá v zemi průměrně čtyři roky a probíhá v současnosti v Puntlandu na sedmi univerzitách. Puntlandská vzdělávací politika také uznává neformální vzdělávání a pracovní přípravu a výcvik jako integrální součásti vzdělávacího systému. Zájem puntlandské vlády i pomoc mezinárodních organizací umožňuje v posledních letech určitý nárůst vzdělávacích příležitostí v zemi. Kladem je, že distribuce vzdělávacích zařízení je poměrně rovnoměrně rozložena mezi regiony a městské či venkovské oblasti, i když možnosti obyvatel měst jsou hlavně ve vyšších stupních vzdělávacího systému relativně lepší (Puntland State of Somalia, 2012).

3. 3. Politický vývoj

Puntland je od roku 1998 nezávislým územím, které stejně jako Somaliland zůstává neuznáno mezinárodním společenstvím. Na rozdíl od Republiky Somaliland však diplomatické uznání nehledá. Neusiluje o úplné odtržení od Somálské republiky. Považuje za autonomní region Somálska. Aktivně se účastní snah o somálské národní usmíření a obnovení státnosti. Jedním z důvodů, proč Puntland neusiluje o nezávislost, by mohla být perspektiva jeho politických lídrů postavit se v budoucnu do čela znovusjednoceného Somálska (Hoyle 2000).

Prvním prezidentem se stal Abdullah Yusuf Ahmed²¹, dlouhé období míru skončilo v roce 2001, období navázané na ústavní krizi, kdy se prezidentu nepodařilo zvítězit ve volbách a snažil se o prodloužení jeho vlády. Byla vyhlášena prozatímní vláda, což vedlo k tenzi a množily se ozbrojené střety mezi milicemi Abdullaha Yusufa Ahmeda s podporou Etiopie a Jama Ali Jama se subvencí Prozatímní vlády. Od té doby byla země rozdělena a sužována pravidelnými násilnými střety, které pokračovaly až do května 2002, kdy generál

---

UNICEF je financována výhradně z dobrovolných příspěvků, přičemž na programy pomoci jde více než 90 procent ze získaných prostředků.

²¹ Abdullahi Yusuf Ahmed *15. 12. 1934, † 23. 3. 2004. Zakladatel Somálské demokratické fronty spásy, sehrál klíčovou roli při vytvoření státu Puntlandu.

Ade Muse uznal, že není v jeho silách Abdullaha Yusufa Ahmeda porazit. Byly vedeny mírové rozhovory, kde bylo dohodnuto, že opoziční milice budou začleněny do puntlandské armády. Mír je poněkud křehký, ale stát ukončil nešťastné období bojů. V roce 2004 zvítězil Abdullah Yusuf Ahmed ve volbách (Menkhaus 2003: 20).

Od roku 1998 Puntland funguje jako nezávislý stát, především z důvodů, že se Somálsko dlouho nacházelo v krizi. Pokud by se však situace v Somálsku stabilizovala, chce fungovat v rámci jednotného státu na autonomní bázi. Puntland užívá stejné státní symboly jako Somálsko. V současnosti je Puntland stejně jako Somaliland podporován Etiopií, jak ekonomicky, tak politicky.

Existuje zde také problém v regionech Sool, Sanaag a Togdheer, které byly součástí Britského Somálska, z těchto důvodů si na ně Republika Somaliland činí nárok. Nyní jsou ale součástí mezinárodně neuznané republiky Puntland, která si území nárokuje. Tyto regiony jsou obývaná spřízněným klanem Darod. Boje mezi Somalilandem a Puntlandem o tato území se v minulosti koncentrovaly především do Las Anod, hlavního města regionu Sool (BBC c 1999).

3. 4. Mezinárodně bezpečnostní vývoj

Podle přechodné federální charty Somálské republiky je Puntland součástí somálského federálního státu. Z toho plyne, že se tento region snaží o sjednocení Somálska a respektuje federální uspořádání země. Na rozdíl od svého západního souseda, Somalilandu, Puntland se nepokouší o získání mezinárodního uznání jako nezávislého státu. Na druhou stranu, oba celky mají některé podobné rysy, především roli klanové struktury v organizaci společnosti. Vzájemné vztahy Puntlandu a Somalilandu jsou ovšem poznamenány rozdílnými představami o dalších vývoji na somálském území a teritoriálními spory.

Puntland byl v roce 1998 ustaven jako autonomní státní celek skupiny Harti v rámci širšího klanu Darod, který obývá třetinu celého somálského území. Puntland preferuje rekonstrukci Somálska jako federálního, nicméně jednotného státu v hranicích roku 1990, který by měl být složen z autonomních regionů. Logicky tedy Puntland není příznivcem nezávislosti Somalilandu, mimo jiné také proto, že významný somalilandský klan Issaq je puntlandskou stranou vnímán jako hrozba pro jeho hraniční oblasti. Z takto protikladných politických pozic obou celků pochopitelně plynou četné tenze, které přerůstají někdy v místní ozbrojené konflikty. Rozpory jsou dány také tím, že menší subklany, které náležejí do klanu

Harti, Warsangeli and Dhulbahante, žijí jak na území Somalilandu, tak i na územích, které si nárokuje Puntland. Klan Warsangeli sídlí ve východní části regionu Sanaag, zatímco Dhulbahante obývají region Sool. Mezi oběma skupinami a příslušnými regiony probíhají trvalé konflikty (Marchal, 2010).

Sanaag a Sool se stal součástí britského Somalilandu v roce 1960, kdy se tento stát stal nezávislým. Od roku 1998 ovšem Puntland vznáší nároky na obě území, s ohledem na jejich etnické složení a klanovou náležitost Harti k Puntlandu. Tento požadavek byl do jisté míry legitimován lhostejností obyvatel Sanaagu a Soolu při utváření somalilanské ústavy a deklarace nezávislosti při referendu v roce 2001. Somaliland ovšem trvá na svém nároku v případě obou regionů, a to na základě jasně vymezených původních hranic z dob koloniální správy. Vnitřní logikou obou sporů je kromě teritoriálních nároků také snaha těchto společností ustavit principy, na nichž se v Puntlandu i Somalilandu postupně vytváří státní identita a pojetí občanství.

Napětí mezi Somalilandem a Puntlandem vyvrcholilo v roce 2003, kdy puntlanská vojska okupovala Las Anod, hlavní město regionu Sool. V říjnu 2007 došlo ke střetu vojenských sil Somalilandu a Puntlandu, při kterém se podařilo somalilanským jednotkám získat kontrolu nad Las Anod, přičemž polovina populace města uprchla. Tento konflikt měl dalekosáhlé důsledky, protože zesílil napětí a soupeření mezi klany a skupinami v somálských regionech, ale také v rámci jednotlivých klanů. Objevily se tradiční způsoby řešení sporů, jako je krevní msta, ale především stále propukající ozbrojené konflikty na řadě míst. V roce 2010 se v Soolu etiopské a somalilanské jednotky zapojily do autonomistických milic ve snaze zpacifikovat region před prezidentskými volbami v Somalilandu (Marchal, 2010).

Co se týče dění v regionu Sanaag, v červnu 2007, subklan, který kontroluje sporné území na východě této oblasti, vyhlásil autonomní stát Maakhir, který se vymezil jak vůči somalilanské Hargeise, tak vůči somálskému Mogadišu. Zkraje se nový stát Maakhir stavěl nezávisle i na Puntlandu, nicméně v roce 2009 byl k němu oficiálně přičleněn. V roce 2013 zběhlo skoro tisíc vojáků s výzbrojí z jižní části Sanaagu a připojilo se k somalilanské armádě, což vedlo k další eskalaci napětí v regionu. V červnu 2014 ozbrojené somalilanské složky vstoupily do sanagského města Hingalol. Klanovým vůdcům Puntlandu se nicméně podařilo dosáhnout jejich stažení (Radlicky, 2015).

Co se týče vztahů s Mogadišem, Puntland se, jak už již bylo uvedeno, považuje za autonomní nebo semiautonomní region, nicméně v realitě mnohdy funguje jako nezávislý

stát. Má plnohodnotnou vládu se všemi ministerstvy a příkazy centrální vlády se příliš neřídí. Na druhou stranu, vztah k jižnímu Somálsku je manifestován vyvěšováním obou vlajek a oficiální názvem „Puntland State of Somalia“ (Radlicky, 2015)..

V roce 2013 ovšem došlo k roztržce mezi autonomním Puntlandem a centrální vládou v Mogadišu, se kterou Puntland odmítl spolupracovat, což je vnímáno jako projev selhání snah o smírné řešení sporů v regionu. Puntland obvinil somálskou vládu z neochoty sdílet vliv a zahraniční pomoc s regiony, ale také z nezájmu o boj s islamistickými militanty z Al-Kaidy. Podle názoru puntlandských představitelů se celá fragmentovaná země potýká s násilím, klanovými animozitami a nerespektováním federální ústavy (Radlicky, 2015).

4. „Pevninské“ Somálsko

Podle Menkhause je Somálsko jednou z nejchudších a nejzaostalejších zemí na světě, a byla jí i před občanskou válkou. Mohou za to i další determinanty jako je například klima, které v zemi panuje. Jsou zde častá extrémní sucha či záplavy. Toto nepříznivé podnebí ohrožuje somálské obyvatelstvo, které není schopné se situací vyrovnat bez zahraniční humanitární pomoci (Menkhaus 2003: 1-3).

4. 1. Ekonomický vývoj

Somálsku se po přesto téměř dvaceti letech občanské války daří v hospodářství dosáhnout určitého pokroku. Nejdůležitějším příjmem ale zůstávají příjmy od diaspory ze zahraničí. Právě tyto finance jsou pro somálskou ekonomiku naprosto zásadní. Tato pomoc se odhaduje na 1,2 – 2 mld. USD. Je z toho financována spotřeba, včetně výdajů na vzdělání a zdravotnictví. Investice směřují hlavně do výstavby nových obydlí. Jedním z dalších významných zdrojů je rozvojová a humanitární pomoc donorů. V roce 2014 představovala pomoc cca 1,3 mld. USD. Vzhledem k občanské válce jsou veškerá data založena na odhadech. Světová banka uvádí HDP 5,4 mld. USD za rok 2014, z toho Somaliland 1,6 mld. USD, údaj z roku 2013, a na Puntland odhad z roku 2010 připadá 1,3 mld. USD. V přepočtu na obyvatele je celosvětově pátou nejchudší zemí na světě (MZV 2016).

Pro somálské hospodářství je nejdůležitější chov dobytka, kterému se věnuje většina obyvatelstva. Podle Food and Agriculture Organization of The United Nations (FAO²²) vyvezlo Somálsko v roce 2015 celkem 5 mil. kusů dobytka (koz, skotů, ale i velbloudů) (tamtéž). V současnosti nejvíce obchodují se Spojeným arabskými emiráty a Saudskou Arábií, kam vyvezou okolo tří milionů skotu a koz (Rozhlas a 2008). Předpokládá se, že v budoucnu by mohl vzrůst význam rybolovu nebo pěstování obilnin. Země pravděpodobně disponuje zásobami ropy a plynu v některých oblastech, což je jeden z podstatných důvodů, proč je Somálsko lukrativní pro celosvětové společenství. Těží část zemního plynu v oblasti Ogaden na hranici s Etiopií, severní Somálsko produkuje velké množství vápence, což je velká příležitost pro Českou republiku, protože bude v městě Berbera rekonstruovat a obnovovat cementárnu. Země také disponuje velkým množstvím hnědého a černého uhlí. Jih Somálska je zase zajímavý na obnovu narušené krajiny. V šedesátých letech devatenáctého století zde byly jedny z největších banánových plantáží, které by však potřebovaly

---

²² FAO je hlavním orgánem OSN pro otázky rozvoje zemědělských oblastí a stojí v čele mezinárodního úsilí při rozvoji venkovských oblastí a při řešení problémů chudoby k hladu ve světě. Cílem FAO je zajistit všem lidem pravidelný přístup k dostatečnému množství kvalitních potravin tak aby mohli vést aktivní a zdravý život.

rekultivovat. Na jihu i severu se nachází také velké naleziště uranu. Pan Ing. Ivan Svoboda říká, že: „*Somálsko je po ekonomické stránce velice zajímavé*“ (Rozhlas_a 2008).

Podle Ing. Ivana Svobody je Somaliland potravinově soběstačný, zbytek Somálska je na tom podstatně hůře. Lidé určitě nemají dostatek potravin. V oblasti Mogadisha obyvatelé utíkají a strádají. Jakákoliv humanitární pomoc skončí v rukou milicí, kteří se pak ji snaží směnit za zbraně (tamtéž).

Nutnými podmínkami pro dosažení hospodářského růstu v nadcházejícím období je udržení křehkého míru v jižní a centrální oblasti země, úspěšné zadržování milicí Al Shabaab ze strany jednotek Africké Unie AMISOM a rozšíření území pod kontrolou federální vlády. Investice, obchod a fiskální politika se budou nadále zásadně odvíjet od bezpečnostní situace. Zdrojem růstu bude nadále domácí spotřeba, v případě zlepšování bezpečnostní situace lze očekávat nástup investic, zejména do klíčového sektoru živočišné výroby. Pro zajištění udržitelnosti hospodářského růstu bude ovšem nutné zvýšit exportní výkonnost, což bude vyžadovat realizaci základních ekonomických reforem. Jde zejména o zřízení životaschopného a řádně dozorovaného bankovního sektoru, stejně jako o zavedení fiskálních reforem, které by byly základem kredibilního státního rozpočtu - v současnosti jsou hlavním zdrojem příjmů dovozní cla a další daně z obchodní činnosti, nezanedbatelnou roli hrají rovněž příspěvky od donorů - je třeba posílit roli daní z příjmu i nepřímých daní (MZV 2016).

4. 2. Sociální vývoj

Vzhledem k tomu, že více než polovina Somálců jsou kočovníci, dochází zde k častému pohybu přes hranice a zpět. Nejčastější je přechod na jih nebo na jihozápad, zejména proto v roce 1970 a na začátku roku 1980 sever zasáhlo období sucha. Odhaduje se, že tři čtvrtiny populace od roku 1986 jsou vnitřně vysídlené osoby (IDP)²³, jelikož nastalo období politického teroru. Mezi léty 1977 – 1978 vypukla válka mezi Etiopií a Somálskem o Ogaden. Zvedl se příliv uprchlíků, především se jednalo o etnické Somálce. Odhaduje se, že okolo 586000 využilo pomoc Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky v uprchlických táborech. Násilí v Somálsku bylo tak extrémní, že asi šest set tisíc lidí uprchlo ze země v letech 1988 a 1991 (Russo, UNHCR, 2010).

V roce 2007 v Mogadishu odehrály tři vlny vysídlování. Z města uprchlo kolem 60

---

²³ Vnitřně vysídlení lidé jsou definováni jako osoby, které byly nuceny opustit původní místo pobytu a uchýlit se v rámci svého státu do jiné oblasti a to zejména z důvodu vojenského konfliktu, výskytu násilí, porušování lidských práv, výskytu přírodních katastrof či katastrof způsobených člověkem.

tisíc lidí, z nichž asi třetina žije v provizorních přístřeších podél cesty mezi Mogadishe a Afgooye (Rozhlas c 2008). Dr. Hawa Abdi založila kliniku pro ženy zemědělců a děti v roce 1983. Od začátku občanské války její pozemky slouží uprchlickému táboru. V roce 2006 zde žilo 460 rodin, v prosinci 2007 zde však už žilo 6400 rodin (Rozhlas c 2008).

V současné době se v Keni nachází zhruba 560 tisíc registrovaných uprchlíků, kteří jsou rozděleni do uprchlických táborů (Dadaab, Kakum, předměstí Nairobi). V zemi se vyskytuje i vysoký počet nelegálních uprchlíků bez registrace. Přítomnost uprchlíků urychluje stávající vnitřní konflikt v hostitelských zemích, podporuje exilovou skupinu, jež bojuje proti vládě, komplikuje vztahy napříč společností a často vtahuje hostitelské země do konfliktů se svými sousedy. Je logické, že uprchlíci vytvoří ekonomickou zátěž země. Během tohoto roku došlo k přesunu více jak 150 tisíc Somálců do Keni. Na začátku roku 2007 vláda Keni oznámila uzavření keňsko-somálských hranic pro všechny uprchlíky. V průběhu roku 2011 došlo k dlouhotrvajícímu období sucha v Somálsku a v Keni. Oficiálně jsou hranice uzavřeny až do současnosti, avšak ADRA²⁴ a UNHCR i nadále přijímají somálské uprchlíky.

Somálsku se podařilo dostat se z potravinové krize z roku 2011, kdy zemi zasáhlo období sucha. Avšak v roce 2014 somálští obyvatelé opět čelili dalšímu období sucha, to způsobilo nedostatek potravin a jejich zvyšující se ceny. Vládní ofenziva vedená proti teroristickým útokům je dalším faktorem, který situaci jen zhoršuje. I přes snahu mezinárodních organizací doručit potravinou pomoc je velmi riskantní z důvodů velké nestability a bezpečnostní hrozby (Europa_a, 2016). Podvýživa v Somálsku neznamena "hubené děti", mnohdy jde skutečně o život. Nedostatek potravy ochromuje organismus natolik, že není schopen bránit se atakům nejrůznějších chorob a v některých případech končí smrtí (Rozhlas c 2008).

4. 3. Politický vývoj

Somálsko se nachází v nelehké situaci. Od roku 1991 je bez centrální vlády, toto bezvládní trvá již od roku 1991. Urovnání klanových a politických rivalit, klid mezi severní a jižní částí republiky nepřinesl ani vznik nového státu.

Nejvýznamnější politickou stranou je Somálská liga mladých (SLM) (dříve Somálský klub mladých), která se stala klíčovou stranou při vzniku Somálska. Mezi příznivce této

---

²⁴ Adventist Development and Relief Agency je mezinárodní humanitární organizace poskytující pomoc lidem v nouzi. Organizace ADRA působí ve více než 130 zemích světa. ADRA pracuje s lidmi žijícími v chudobě a nouzi za účelem spravedlivé a pozitivní změny prostřednictvím posilujícího partnerství a zodpovědných kroků.

strany patří především mladí lidé a příslušníci vzdělané vrstvy. Tato strana má od svého vzniku v programu sjednocení všech Somálců a území, kde žije somálské obyvatelstvo (Touval 1963: 95). Další stranou je Somálská strana Digil a Mirifle, která zastupuje především obyvatelstvo v severní části Somálska. Vznikla ze strany Unie vlasteneckého přínosu. Tato strana byla politicky mnohem jednotnější v politické příslušnosti. Připojila se k myšlence SLM o jednotě somálského obyvatelstva. Třetí nejvýznamnější stranou je Somálská národní liga. Jedná se o konzervativnější stranu, která slučovala více politických skupin. Jejich hlavní myšlenkou se stala nutnost sjednotit Somálsko. Největší podporu získala od klanu Ishaq.

Zdánlivým posunem se zdálo být vytvoření oficiální Somálské prozatímní vlády (TNG; Prozatímní národní vláda), po konferenci v Džibuti. Somálský politik Abdiqasimu Saladu Hassanovi²⁵, v úřadu prezidenta v letech 2000 až 2004. Tato vláda ovládala však jen část hlavního města. TNG nedokázala stát se centralizovanou a legitimní vládou somálského státu (Little 2008: 69-70). Po kolapsu TNG, došlo k vytvoření nové Somálské prozatímní vlády (TFG) a do čely byl dosazen Abdullahi Yusuf Ahmed (zakladatel Puntlandu). Ten požádal etiopskou vládu o vyslání vojsk do země, aby zajistila bezpečnost členů jeho nové vlády, která se díky jejich přítomnosti přesunula přímo do Somálska (Marchal 2007). V posledních letech navzdory zavedení přechodné vlády, byla i přesto země řízena různými politickými a regionálními frakcemi. V roce 2006 byly po zásahu etiopských jednotek z hlavního města vyhnány islámské milice (Somalia Review 2014). V roce 2009 byl jmenován nový prezident Sharif Sheikh Ahmed, vůdce umírněného křídla opozice. Víra, že právě Sharif Sheikh Ahmed přinese zemi stabilitu, se projevila v navrácení vnitřně vysídlených osob zpět do Mogadishu. Avšak Al Shabaab odepřela příslušnost nové prezidentovi a zahájili útok proti vládě. Tento stav trvá dodnes. Současným prezidentem je Hassan Sheikh Mohamud, zakladatel politické strany Peace and Development Party (PDP).

Somálská vláda v roce 2014 přijala plán boje proti terorismu. Hlavním programem bylo, jak bude probíhat boj proti teroristické organizaci Al Shabaab v následujících letech. Od této chvíle začala somálská vláda spolupracovat v boji proti terorismu také s AMISOM²⁶. V tom samém roce se somálská vláda zúčastnila operace, jejíž úkolem bylo získat území ovládané Al Shabaabem. Celkem se podařilo získat šestnáct distriktů, přesto si ale teroristická organizace udržuje velký vliv v Somálsku. V současné době je na Somálsko uvaleno embargo

---

²⁵ Abdiqasim Salad Hassan *1941, prezident exilové vlády v letech 2000-2004

²⁶ Vojenská mise Africké unie v Somálsku.

na dovoz zbraní, především z důvodů existence teroristické skupiny a na vývoz dřevěného uhlí z důvodů, že je jeho hlavním zdrojem příjmu (African Union 2014).

V září 2016 Somálsko hostilo regionální summit východoafrických zemí. Po třiceti letech se v Mogadishu sešli představitelé Keni, Ugandy a Etiopie. Hlavním tématem byla nejen krize v Jižním Súdánu, ale také volby v Somálsku. Agentura AP uvedla, že schůzka je důkazem toho, že se Somálsko vzpamatovává z dlouhotrvajícího rozvratu, a že se do země vrací stabilita (Tasr 2016). Dále vláda pracovala na ústavě a připravovala se na volby v roce 2016. V září 2016 mělo proběhnout hlasování o poslancích Horní komory Federálního parlamentu Somálska a v říjnu 2016 volba poslanců Dolní komory Federálního parlamentu Somálska a také v říjnu 2016 v obou komorách parlamentu volba prezidenta (Europa 2012). Političtí lídři země se dohodli, že 22. prosince 2016 se uskuteční volby předsedy parlamentu a prezidentské volby se nakonec uskuteční 28. prosince 2016. O složení parlamentu rozhodlo čtrnáct tisíc volitelů. Opozice však odmítá podřídit federální vládě a zpochybňuje legitimitu nového parlamentu. Tyto spory jsou příčinou, proč se volby podařilo stanovit až na čtvrtý pokus. Velké znepokojení mezinárodního společenství, které opakovaně vyjadřovalo zájem o to, aby se prezidentské volby uskutečnily ještě v roce 2016 (Tasr 2016). Pro somálskou vládu je to velký progres. Významným krokem je vypracování strategie New Deal, kterou podporuje Evropská unie²⁷, která určuje priority Somálska do roku 2016 jako je ekonomická obnova, rozvoj země, dlouhodobě udržitelný mír. K této strategii se připojil i Puntland, který se chce především podílet na mírovém procesu (Europa 2012).

4. 4. Mezinárodně bezpečnostní vývoj

Současná mezinárodní a bezpečnostní pozice Somálska má své kořeny ve vývoji bezprostředně následujícím po občanské válce 1988 – 1991. Válka byla původně soubojem o kontrolu vlády, ale záhy přerostla v rabování, loupení a okupaci důležitých území a objektů, které klanoví vůdcové dobyli. V roce 1991 se podařilo v Džibutsku zprostředkovat mírovou dohodu mezi miličními skupinami vůdců Muhammada a Aidida (Terdman, 2008). Na podkladě rezoluce RB OSN č. 751 vznikla monitorovací mírová operace UNOSOM, přičemž mezi lety 1992 a 1995 v Somálsku proběhly tři podobné zahraniční operace (UNOSOM, UNOSOM II, UNITAF) pod záštitou OSN. Výsledky těchto operací nebyly povzbuzující, především se v nich projevil nejasné cíle a vedení, jakož i neznalost místních podmínek.

---

²⁷ Evropská unie podpořila tuto strategii částkou 650 milionů EUR.

Proto po skončení zahraničních operací konflikty mezi milicemi trvaly i nadále, i když v menší intenzitě, než v předchozích letech.

Po pádu režimu diktátora Saida Barrého vznikaly v Somálsku islámské soudy jako nástroj práva, které ovšem působily na principech práva šaría. Přesto je jejich příspěvek ke stabilitě a bezpečnosti považován za důležitý. Soudy v jednotlivých regionech spolupracovaly a v roce 2000 byl vytvořen Svaz islámských soudů (UIC). V témž roce v Džibutsku proběhla mírová konference, jejímž úkolem bylo vytvořit první somálskou vládu do roku 1991. Byla zde sestavena přechodná federální vláda (TFG) a přechodný sněm, který v roce 2004 zvolil prezidenta Ahmada. Přechodná federální vláda ovšem neměla takovou popularitu, jako UIC, kterému se podařilo v následujících letech ovládnout významné strategické body, včetně hlavního města Mogadishu. Nicméně mocenský vzestup UIC se nesetkal s přízní ani OSN nebo USA, ani zemí, jako je Etiopie, kterým překáželi radikální islamisté v řadách UIC (Pham, 2011).

Etiopie v srpnu 2006 provedla intervenci v Somálsku, jejímž úkolem byla podpora přechodné federální vlády. Vládě se s pomocí etiopského vojska podařilo vytlačit UIC z Mogadishu a následně se UIC rozložil na frakce. Do současné doby vede nejradikálnější frakce Al Shabab válku proti federální vládě a zahraničním jednotkám OSN a Africké unie. Po porážce UIC následovalo několik mírových konferencí a volba nového prezidenta, ale hlavně došlo k zahájení nové mezinárodní operace AMISOM, která měla vystřídat etiopská vojska, umožnit bezpečné působení federální vlády v Mogadishu. Vládní a etiopské jednotky a síly AMISOM stály proti řadě rozmanitých milicí, především proti jednotkám klanu Hawiye, ale také různým skupinám s teroristickým zaměřením. V roce 2011 se podařilo operaci AMISOM ovládnout celé Mogadishu, ale mandát operace byl od té doby několikrát prodloužen (AMISOM, 2014).

V roce 2011 proběhla také intervence Keni do Somálska pod názvem Linda Nchi. Keňským jednotkám se podařilo v roce 2012 dobýt důležitou pevnost Kismayo, patřící frakci Al Shabab. Tyto úspěchy, podobně jako úspěchy AMISOM, bývají pozorovateli připisovány spíše klesající popularitě frakčních militantů (Pham, 2013).

V současnosti jsou mezinárodní vztahy Somálska záležitostí prezidenta, premiéra a ministerstva zahraničních věcí. Federální vláda Somálska udržuje bilaterální vztahy s řadou vlád, a to mimo jiné s Džibuti, Etiopií, Egyptem, Spojenými arabskými emiráty, Jemenem, Tureckem, Dánskem, Spojenými státy nebo Velkou Británií. Somálsko udržuje v zahraničí

několik diplomatických misí, podobně jako je dnes v Mogadišu nebo jinde v zemi řada zahraniční ambasad či konzulátů. Somálsko je nyní členem řady mezinárodních organizací, jako jsou OSN, Africká unie, Arabská liga nebo Organizace pro islámskou spolupráci. Ekonomickou a rozvojovou spolupráci zemi umožňuje účast v organizacích, jako je Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj, Mezinárodní finanční korporace nebo Světová federace odborů.

5. Komparace jednotlivých částí Somálska

Somálsko má silné vazby na Blízký východ, jak kulturní, tak ekonomické. Jelikož islám je většinovým vyznáním Somálců a sunnitské tradice spojené s tím, že hlavními obchodními partnery je Saudská Arábie a země Perského zálivu.

DOPSAT PUNTLANS A SOMALILANS

5. 1. Ekonomický vývoj

Od roku 1991, kdy zkolaboval režim Siada Barreho, prošlo Somálsko celou sérií konfliktů a nestability, které rozklížily zemi, rozložily legální instituce a vytvořily v Somálsku rozsáhlou chudobu širokých společenských vrstev. Současná vláda, která následovala po přechodné federální vládě, zdělila disfunkční ekonomiku, která se utkává s vysokou mírou nezaměstnanosti, chudobou a nerovností, vysokým podílem mladé populace, nedostatky v infrastrukturách a zaostalou ekonomickou strukturou. Odhaduje se, že v zemi žije 43 % populace za méně, než jeden dolar na den. Zvláště mladí jsou zasaženi chudobou a nezaměstnaností, takže jsou často najímáni mezi radikální militanty nebo skupiny, živící se pirátstvím. Předpokládá se, že ve věkové skupině čtrnáct až dvacet devět let jsou nezaměstnané dvě třetiny populace (UNDRP/WB, 2014).

Data o stavu somálské ekonomiky lze stále považovat jen za provizorní, vzhledem k tomu, že jsou k dispozici jen hrubé odhady mezinárodních institucí, jako je OSN, Mezinárodní měnový fond nebo Světová banka. Podle dat Světové banky je odhadovaný hrubý domácí produkt Somálska asi 5,4 miliardy dolarů, to znamená, že velikostí ekonomiky Somálsko převyšuje některé své sousedy, např. Středoafričskou republiku, Džibutsko nebo Burundi (World Bank, 2015). Na obyvatele ovšem tento produkt představuje pouze 435 dolarů, což znamená, že Somálsko je v současnosti pátou nejchudší zemí na světě. Nicméně se, odhaduje se, že reálný příjem na hlavu je v Somálsku asi o 30 % vyšší, protože další příjmy dostávají somálské domácnosti od své zahraniční pracovní emigrace. Co se týče složení hrubého domácího produktu, převažuje domácí spotřeba a dovozy. Investice představují podle odhadů asi jen 8 % HDP, export odpovídá jeho 14 %, zatímco dovoz zaujímá až dvě třetiny HDP (World Bank, 2015).

Výdaje somálského státu představovaly v roce 2012 pouze 1 % HDP, avšak tento podíl se postupně zvyšuje a státní výdaje se z 35 milionů dolarů v roce 2012 zvýšily na 151

milionů dolarů v roce 2014, přičemž většina výdajů šla na platy zaměstnanců státu a nákup zboží a služeb (United Nations. 2014).

Pro somálskou ekonomiku je klíčový příspěvek zahraniční diaspory, který podporuje živobytí velké části somálské populace. Příjmy ze zahraniční emigrace jsou v Somálsku odhadovány na jeden až dvě miliardy dolarů, což představuje zhruba třetinu HDP. Tyto příjmy jsou kriticky důležité především pro schopnost domácností snášet nestabilitu domácích ekonomických poměrů, daných přírodními i politickými riziky. Umožňují rovněž krýt některé výdaje na vzdělávání, zdraví, popřípadě i na investice v oblasti stavebnictví nebo rozvoj firem.

Nejvýznamnějším ekonomickým odvětvím je v Somálsku, podobně jako v Somalilandu a Puntlandu, živočišná produkce. Tento sektor je ve venkovských oblastech rovněž nejdůležitějším zaměstnavatelem, a rozhodující je také jeho podíl na exportní produkci země (World Bank, 2015), protože představuje více než 80 % celkového vývozu. Nejčastěji chovanými zvířaty v oblasti živočišné produkce jsou kozy a ovce, dále hovězí dobytek a také velbloudi. Rozvoj živočišné produkce zbrzdil devět let trvající zákaz vývozu zvířat ze Somálska, kvůli epidemii horečky v údolí Rift. V současnosti jdou do odvětví určité investice a také podpora ze zahraničí, které umožňují zvyšovat produkci i zavádět spolehlivější vakcinaci.

Další důležitou oblastí somálské ekonomiky je pěstování plodin. Jižní část Somálska je na tom lépe, než například Somaliland, vzhledem k tomu, že řeky Juba a Shebelle poskytují stálý přísun vláhy pro zemědělství. V zemi nicméně chybí dostatek moderních zemědělských technologií, které by umožňovaly rozšířit zavlažování půdy v širším okolí řek. Nízkou produktivitu zemědělství způsobují také nevyřešené vlastnické vztahy k půdě a obecně nestabilní společenské poměry (UNDRP/WB, 2014).

Podobně, jako v případě Somalilandu a Puntlandu, hraje v Somálsku určitou ekonomickou roli rybolov, nicméně příspěvek tohoto oboru k celkovému produktu země je považován za minimální. Ovšem právě rybolov má určitý potenciál pro ekonomický rozvoj země, protože dlouhé pobřeží Somálska patří mezi nejbohatší zdroje ryb na světě, především výskytem oblíbeného tuňáka. Lov v hlubokých oceánských vodách v okolí Somálska je ovšem velmi omezený a místní komunity, disponující malými loděmi, dávají přednost mělkým vodám blízko pobřeží. Tento jev je také dán neschopností bezpečnostních složek

státu kontrolovat pobřežní vody Somálska, takže širší oblast vod je v této zemi ovládána nelegálním rybolovem a pirátstvím (World Bank, 2015).

Nerozsáhlý průmysl v Somálsku je zastoupen především výrobky ze zemědělské produkce a zaujímá asi 10 % místního hospodářského výkonu. Občanská válka většinu drobného průmyslu v zemi zničila, ale investice, především z diaspory, do současnosti napomohly tyto malé závody znovuotevřít i založit zcela nové. Mezi nimi mají význam zejména konzervárny rybích výrobků a masokombináty v severní části země, ale také továrny na zpracování kůže, čisticí prostředky a mýdlo, na výrobu hliníku, na rybářské lodě nebo opracování kamene. Objevují se dokonce přímé investice ze zahraničí, například v Mogadishu existuje závod Coca-Coly, v zemi investovaly i General Motors nebo Dole Fruit (World Bank, 2015).

V 90. letech došlo v Somálsku k naprostému zhroucení bankovního systému, s velkými ztrátami pro střadatele, což podlomilo důvěru veřejnosti k bankám i vládě. Postupně se objevily transferové finanční služby i finanční služby mobilních operátorů, které se rozvíjejí ve v podstatě neregulovaném prostředí, ovšem s ohledem na svůj omezený profil neposkytují ani depozitní, ani bankovní služby. V současné době tedy v Somálsku nepůsobí žádná komerční banka, pouze státní Central Bank of Somalia (CBS), po svém zániku v 90. letech znovuvytvořená v roce 2009, která se pokouší o obnovu důvěry a institucionální kapacity pro rozvoj finančního sektoru v zemi (World Bank, 2015).

Kromě živočišné produkce Somálsko exportuje ryby, dřevěné uhlí, banány, ale také myrhu a kadidlo, zatímco cukr a obilí jsou určeny především pro domácí spotřebu. Podle dat somálské centrální banky, představuje dovoz do země celkově 460 milionů dolarů ročně a v současnosti již převýšil úroveň před občanskou válkou. Export země má hodnotu 270 milionů dolarů ročně a také on už je vyšší, než před rokem 1991, ovšem stále znamená výrazný deficit zahraničního obchodu. Na druhou stranu, tento deficit je opět převýšen dodatečnými příjmy ze zahraniční diaspory. Země má výhodu, že leží v blízkosti Arabského poloostrova, což somálským obchodníkům umožňuje ohrožovat tradiční pozice australských vývozců v oblasti živočišné produkce v regionu Perského zálivu. Například, Somálsko v současnosti exportuje tři miliony ovcí ročně, čímž předhonoilo australský vývoz do regionu, který činí dva miliony ovcí. Celkově je počet živých zvířat, exportovaných ze Somálska, odhadován na pět milionů kusů a produkce sice mírně, ale trvale roste (UNDRP/WB, 2014).

5. 2. Sociální vývoj

Odhady celkové populace Somálska hovoří o 12,3 milionech obyvatel v roce 2013. Tato čísla jsou ovšem někdy zpochybňována. Populace se mezi lety 1991 a 2013 zvyšovala v průměru o 2,9 %, a to s ohledem na vysokou míru porodnosti. Ta představuje 6,2 porodů na jednu ženu, což vede k tomu, že populace země je velmi mladá, 70 % Somálců má méně, než 30 let. Očekávaná délka života se postupně zvyšuje po poklesu během občanské války a v roce 2012 dosáhla 55 let, což je jen mírně méně, než představuje subsaharský průměr, tedy 56 let. Asi polovina ženské populace je ve věku porodnosti (mezi 15 – 49 lety), lze tedy očekávat další populační růst v budoucnosti (World Bank, 2015).

Somálsko má, s ohledem na následky války i dlouhodobě pohnutou minulost, velkou zahraniční diasporu. Etničtí Somálci navíc žili mnoho století v oblastech dnešních států Etiopie a Keni. V současnosti mnoho Somálců žije také v Džibutsku. Kromě toho se odhaduje, že více, než milion Somálců žije mimo Afriku. I to je jeden z faktorů, který přispívá k obtížnému určení somálské populace jako celku (UNDRP/WB, 2014).

V současnosti je 60 % Somálců buď nomádů nebo polonomádských pastevců, kteří chovají hovězí dobytek, velbloudy, ovce nebo kozy. Asi 25 % populace jsou usedlí zemědělci, zatímco zbytek populace žije ve městech. Mezi větší etnické menšiny země náležejí zemědělstí pracovníci Bantu, několik tisíc Arabů a několik stovek Indů či Pákistánců. Kromě skupiny Brava, která hovoří jazykem, podobným Svahilštině, téměř všichni obyvatelé Somálska hovoří somálštinou. Obyvatelé italského původu, kteří v zemi žili od koloniálních dob, od vyhlášení nezávislosti v roce 1961 opouštěli Somálsko a v době občanské války takřka všichni italští Somálci ze země odešli. Somálština je v současnosti oficiálním jazykem, který používá latinku jako písmo. Často je ovšem užívána v komunikaci arabština, angličtina nebo italština (UNDRP/WB, 2014).

Většina obyvatel Somálska jsou muslimové, obvykle náležející k sunnitské větvi islámu a šafiovskému islámskému právu. V zemi se částečně vyskytují také příslušníci šíitské větve islámu. Zastoupeni jsou zde také příznivci islámského mystického hnutí sufismu. Podle článku dvě přechodné ústavy Somálska je islám státním náboženstvím Somálské federální republiky a islámská šaría je základním zdrojem práva v zemi. Žádný zákon, platný na území Somálska, nesmí být v rozporu se základními principy šaría. Na druhou stranu, článek jedenáct somálské ústavy garantuje rovná práva a ochranu před perzekucí pro všechny

občany, bez ohledu na jejich vyznání. Článek sedmnáct nad to chrání svobodu víry (Constitution, 2012).

Za socialistické vlády Siada Barreho v zemi fungoval veřejný zdravotní systém, ikdyž postupně omezovaný ve prospěch vojenských výdajů. Po občanské válce byl tento systém rozvrácený, a tak uvolněný sektor zaplnili neformální poskytovatelé péče. Díky tomu vznikly v zemi zdravotní centra, kliniky, nemocnice i lékárny. Naproti tomu veřejné výdaje na zdravotnictví jsou velmi nízké, ačkoliv postupně rostou, zatímco soukromé výdaje jsou v tomto sektoru obecně považovány za rozhodující. Nedostatek veřejných zdrojů se projevuje v nízké zdravotní informovanosti populace, její nespolehlivosti a fragmentovanosti (WHO, 2014).

Zlepšení stavu zdravotnického sektoru je stále omezeno nedostatkem kvalifikovaného personálu, finančních zdrojů a efektivního řízení odvětví. Privatizace sektoru, jeho decentralizace a deregulace systém zásadním způsobem proměnila, i když současná data hovoří o vcelku příznivých 95 % populace, která je nestátní zdravotnickou péčí pokryta. Také ve středním a jižním Somálsku je část zdravotní péče poskytována prostřednictvím tradičních lidových léčitelů (Tilikainen, 2013).

Kojenecká úmrtnost je asi 92 na 1000 živě narozených a úmrtnost dětí do pěti let 150 na 1000 živě narozených. Mateřská mortalita je 850 na 100 tisíc porodů. V letech 1991-1992 například celková čísla úmrtnosti v Somálsku převýšila hodnoty z Etiopského hladomoru mezi roky 1984 - 1985. Podle odhadů je Somálsko na jednom z prvních míst na světě v úmrtnosti na tuberkulózu, přičemž situaci zhoršují přeplněné nemocnice a nedostatek vhodných léků na tuto nemoc. V případě dětské úmrtnosti hrají velkou roli rovněž průjmové nemoci, dýchací infekce a malárie, které dohromady mají na svědomí více, než polovinu dětských úmrtí. Dalšími významnými příčinami dětské a prenatální úmrtnosti jsou tetanus a spalničky. Malá odolnost populace vůči spalničkám je způsobena špatnou a nedostatečnou stravou, ale také životem v přeplněných obydlích v příměstských oblastech nebo utečeneckých táborech (WHO, 2014).

Je odhadováno, že kvůli občanské válce a následné nestabilitě, celé dvě generace Somálců byly připraveny o vzdělání. 90 % všech škol bylo během války zničeno. V současnosti je zde pouze 42 % dětské populace školního věku zapsáno ve školách, z toho 36 % jsou dívky. Celkově je v zemi nízká míra gramotnosti, zvláště v případě žen a lidí ve

venkovských oblastech. Gramotnost somálské populace je odhadována na 38 %, což je jedna z nejnižších úrovní tohoto parametru na světě (World Bank, 2015).

V oblasti vzdělávání působí na vládní úrovni v Somálsku ministerstvo školství, které je odpovědné za rozvoj a řízení vzdělávání v regionech. Tři čtvrtiny škol, které existovaly ve středním a jižním Somálsku před občanskou válkou, byly zničeny nebo uzavřeny. Relativně dlouhé období od roku 1991 byl státní vliv ve vzdělávání jen velmi malý, což vedlo k zakládání soukromých vzdělávacích institucí. Obecně jsou vzdělávací příležitosti v Somálsku mimo městské oblasti stále omezené. Školy musejí být pravidelně spolufinancovány rodiči, což chudším dětem a mládeži prakticky znemožňuje vstup do vzdělávacího systému (Ihebuzor, 2005).

Základní školství v Somálsku trvá dvě čtyřletá období. První fáze základní školy, primární vzdělávání, zahrnuje 9 povinných předmětů, vyučovaných v somálštině, ale již ve druhé třídě je jako druhý jazyk vyučována angličtina. Druhá fáze základní školy trvá stejnou dobu, jako ta první, a její součástí jsou, kromě somálštiny a angličtiny, také islámská studia, matematika, přírodní vědy, sociální vědy, zeměpis a historie (United Nations. 2014).

Somálské střední školství trvá obvykle opět čtyři roky, a to v podobném kurikulu, jako ve druhé fázi základní školy, zatímco na tomto stupni neexistuje přímá profesní příprava, což podle některých názorů znevýhodňuje žáky z chudých rodin. Ti se ovšem mohou profesně připravovat v neformálním sektoru pracovní přípravy a výcviku, které je určeno pro mládež i dospělé zájemce. Co se týče terciárního sektoru, ten je v jižním Somálsku zastoupen jedenácti univerzitami a technickými vysokými školami, především v Mogadišu, ale také v dalších regionech. Kromě těchto klasických stupňů formálního vzdělávání je také potřeba zmínit tradiční náboženské vzdělávání, které je v Somálsku nazýváno dugsí. Představuje nejstabilnější složku somálského vzdělávacího systému a jeho náboženská a sociální role ve společnosti je klíčová (United Nations. 2014).

5. 3. Politický vývoj

Teritoriální konflikt mezi Somalilandem a Puntlandem vznikl hlavně z důvodů, že Somaliland se rozkládá na území bývalého britského Somalilandu. Jejich ústava vychází jak z britského systému, tak respektuje klanové struktury somálského lidu. Toto území je právě spjato s klanem Isaak, který se také přelévá do sousední Etiopie, ale je málo zastoupen právě v samotném Somálsku. Východ bývalého britského teritoria obývá klan Darod, který má

dominantní zastoupení v Puntlandu. I přesto, že je zde dominantní, neznamená, že mají rovný podíl na moci, z těchto důvodů Maakhir, který se nachází ve východní části Somalilandu, vyhlásil vlastní autonomní oblast. To téměř okamžitě nastartovalo boje mezi nimi.

Bezpečnost Somalilandu umocňují dobré vztahy se svými sousedními zeměmi, Džibuti a Etiopií. Nejvíce je však ohrožen vnějšími hrozbami. Tvrdé jádro islamistické skupiny Al Shabaab, ovládá obrovské území bývalého Somálska a má zásluku na zbytek státu. Avšak mnohem intenzivnější jsou vady o sporné území mezi Somalilandem a Puntlandem. Somaliland tvrdí, že protivníci vyprovokovali válku v letech 2007 až 2008. Puntland zahrnuje značný pás země, který znepřáteluje obě oblasti. Nespojuje je ani politické uspořádání, kdy Puntland sebe vidí jako autonomní celek v rámci federálního Somálska na rozdíl od Somalilandu. Tyto země mohou najít společný problém, zejména při hrozbě Al Shabaab, kdy v obou státech, v roce 2008 zabila nejméně dvě desítky lidí. V roce 2010 se podařilo Puntlandu zadržet skupinu pašeráku zbraní údajně z Al Shaabab, směřující do obchodního centra města. Pokud spolu nebudou spolupracovat, nejvíce získají právě islamistické milice.

5. 4. Mezinárodně bezpečnostní vývoj

Současná mezinárodní a bezpečnostní pozice Somálska má své kořeny ve vývoji bezprostředně následujícím po občanské válce 1988 – 1991. Válka byla původně soubojem o kontrolu vlády, ale záhy přerostla v rabování, loupení a okupaci důležitých území a objektů, které klanoví vůdcové dobyli. V roce 1991 se podařilo v Džibutsku zprostředkovat mírovou dohodu mezi miličními skupinami vůdců Muhammada a Aidida (Terdman, 2008). Na podkladě rezoluce RB OSN č. 751 vznikla monitorovací mírová operace UNOSOM, přičemž mezi lety 1992 a 1995 v Somálsku proběhly tři podobné zahraniční operace (UNOSOM, UNOSOM II, UNITAF) pod záštitou OSN. Výsledky těchto operací nebyly povzbuzující, především se v nich projeví nejasné cíle a vedení, jakož i neznalost místních podmínek. Proto po skončení zahraničních operací konflikty mezi milicemi trvaly, i když v menší intenzitě, než v předchozích letech.

Ve zprávě Rady bezpečnosti z května 2014 se uvádí, že bezpečnostní situace v Somálsku je i nadále proměnlivá. Ve zprávě nizozemského ministerstva zahraničních věcí uvádí, že schopnost federálních, místních a regionálních úřadů předcházet a zabraňovat teroristickým útokům hnutí Al Shabaab je i nadále omezená.

Většina oblastí v Jižním / Středním Somálsku mimo větších měst je pod kontrolou hnutí Al-Shabaab, zatímco města jsou obsazeny FGS a jejich spojenci. Oddělení OSN pro bezpečnost a ochranu v rozhovoru během společné dánsko-norské vyšetřovací mise uvedlo, že když se někde vyskytují somálské bezpečnostní síly, pravidelně na ně útočí příslušníci hnutí Al-Shabaab nebo jiné skupiny. Navíc se zvyšuje míra trestné činnosti v oblastech pod kontrolou Snafu, včetně únosů, loupeží a násilí na základě pohlaví. Obecný, dobrý pocit se odvíjí od výrazného zlepšení bezpečnosti na ulicích Mogadisha, návratu tisíců obyvatel do svých domovů, výrazného přílivu investic a od postupné obnovy.

Za většinu tohoto pokroku lze vděčit úsilí AMISOM. Rovněž ho však zčásti umožnily stále větší kapacity somálských bezpečnostních sil, které cvičí a podporují různí zahraniční partneři. Podle jednoho vládního úředníka "devadesát procent plánovaných útoků hnutí Al Shabaab selhalo.

Bezpečnostní síly provádějí úspěšné operace na zajištění bezpečnosti civilního obyvatelstva - např. jednotky prozatímní správy v Jubb zachránili 30 osob, které hnutí Al-Shabaab uneslo z Kismayo. Bezpečnostní síly pravidelně provádějí rozsáhlé bezpečnostní operace ve větších městech, např. 29. dubna 2014 v Mogadishu, okrese Yaqshid a Heliwaa bylo zadrženo asi 200 sympatizantů hnutí Al Shabaab. Vliv FGS mimo Mogadisho je omezen a ve velké míře závisí na mezinárodní podpoře. Bezpečnost v Mogadishu a dalších velkých somálských městech závisí na přítomnosti jednotek AMISOM a pravděpodobně tak tomu bude i v blízké budoucnosti. Je však třeba zdůraznit, že hnutí Al Shabaab není schopno znovu nabýt kontrolu nad městy, které jsou pod kontrolou AMISOM / Snafu.

Po pádu režimu diktátora Siada Barrého vznikaly v Somálsku islámské soudy jako nástroj práva, které ovšem působily na principech práva šaría. Přesto je jejich příspěvek ke stabilitě a bezpečnosti považován za důležitý. Soudy v jednotlivých regionech spolupracovaly a v roce 2000 byl vytvořen Svaz islámských soudů (UIC). V témž roce v Džibutsku proběhla mírová konference, jejímž úkolem bylo vytvořit první somálskou vládu do roku 1991. Byla zde sestavena přechodná federální vláda (TFG) a přechodný sněm, který v roce 2004 zvolil prezidenta Ahmada. Přechodná federální vláda ovšem neměla takovou popularitu, jako UIC, kterému se podařilo v následujících letech ovládnout významné strategické body, včetně hlavního města Mogadishu. Nicméně mocenský vzestup UIC se neseťkal s přízní ani OSN nebo USA, ani zemí, jako je Etiopie, kterým překáželi radikální islamisté v řadách UIC (Pham, 2011).

Etiopie v srpnu 2006 provedla intervenci v Somálsku, jejímž úkolem byla podpora přechodné federální vlády. Vládě se s pomocí etiopského vojska podařilo vytlačit UIC z Mogadishu a následně se UIC rozložil na frakce. Do současné doby vede nejradikálnější frakce Al Shabab válku proti federální vládě a zahraničním jednotkám OSN a Africké unie.

Po porážce UIC následovalo několik mírových konferencí a volba nového prezidenta, ale hlavně došlo k zahájení nové mezinárodní operace AMISOM, která měla vystřídat etiopská vojska umožnit bezpečné působení federální vlády v Mogadishu. Vládní a etiopské jednotky a síly AMISOM stály proti řadě rozmanitých milicí, především o jednotky klanu Hawiye, ale také různé skupiny s teroristickým zaměřením. V roce 2011 se podařilo operaci AMISOM ovládnout celé Mogadishu, ale mandát operace byl od té doby několikrát prodloužen (AMISOM, 2014).

V roce 2011 proběhla také intervence Keni do Somálska pod názvem Linda Nchi. Keňským jednotkám se podařilo v roce 2012 dobýt důležitou pevnost Kismayo, patřící frakci Al Shabab. Tyto úspěchy, podobně jako úspěchy AMISOM, bývají pozorovateli připisovány spíše klesající popularitě frakčních militantů (Pham, 2013).

V současnosti jsou mezinárodní vztahy Somálska záležitostí prezidenta, premiéra a ministerstva zahraničních věcí. Federální vláda Somálska udržuje bilaterální vztahy s řadou vlád, a to mimo jiné s Džibuti, Etiopií, Egyptem, Spojenými Arabskými Emiráty, Jemenem, Tureckem, Dánskem, Spojenými státy nebo Velkou Británií. Somálsko udržuje v zahraničí několik diplomatických misí, podobně jako je dnes v Mogadishu nebo jinde v zemi řada zahraniční ambasad či konzulátů. Somálsko je nyní členem řady mezinárodních organizací, jako jsou OSN, Africká unie, Arabská liga nebo Organizace pro islámskou spolupráci. Ekonomickou a rozvojovou spolupráci zemi umožňuje účast v organizacích, jako je Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj, Mezinárodní finanční korporace nebo Světová federace odborů.

Závěr

V roce 1960 se spojilo Britské a Italské Somálsko, které pak získalo nezávislost. Válka mezi klany způsobila, že nebylo možné vytvořit fungující vládu. V roce 1970 se k moci dostal levicový Siad Barre. Nástup jeho vlády odstartoval sérii občanských válek. V roce 1991 opozice svrhla jeho režim a v zemi nastala anarchie a ekonomický chaos. Zhroucení státu, bezpráví a anarchie v zemi vedla k jednomu z nejhorších humanitárních krizí dnešního světa, nepřijatelného utrpení nevinných civilistů, kteří jsou svědky, jak jsou denně porušována jejich základní práva (Russo 2010, UNHCR). Od roku 2008 se na prvním místě hodnocení Failed States Index pravidelně umísťuje Somálsko. Podle Fund for Peace se tato situace v Somálsku nezlepšuje. V posledních letech má tendenci se tato situace zhoršovat (AMO 2016).

Z toho vyplývá, že ve všech kritériích úspěšnosti státu Somálsko selhává. Zásadním problémem Somálska je válka mezi jednotlivými klany a náboženská rozdílnost vedoucí k nesnášenlivosti. Nedostatek potravin, pitné vody, zvýšený počet uprchlíků, odchod intelektuálních elit, hospodářství závislé jen na několika málo odvětvích, absence centrální státní moci, pirátství, partyzánské boje nebo nedodržování lidských práv jsou dalšími problémy, které se zde projevují. Nekončící občanská válka, neschopné a slabé vlády, krvavé ozbrojené konflikty. To vše vede k chudobě, hladu, uprchlictví, organizovanému zločinu, rozšiřování černého trhu, šíření nebezpečných nemocí a ničení životního prostředí.

Jeden z pracovníků ADRA Somálsko říká, že: *"Bandir a okolí Mogadisha jsou v současné době docela bezpečné, i přesto, že se zde téměř denně odehraje nějaký incident. Situace je mnohem lepší než dříve²⁸. Dnes je většina populace v Mogadishu schopná žít normální život, jít na trh, podnikat. Dokonce my i jako pracovníci neziskových organizací se můžeme po oblasti normálně pohybovat, to bylo dříve nemyslitelné."* Místní trh se pomalu obnovuje. Přestože je centrální vláda stále slabá, s podporou armády má zemi pod kontrolou. (Rutheford 2008: 16).

Škody způsobené během občanské války jsou obrovské a podstatná je skutečnost, že negativně ovlivňují dynamiku vývoje v samotné zemi a jejím okolí a ty tak přispívají k prodloužení krize. I přesto, že se humanitární organizace snaží pomáhat.

1. otázka: Jaký je aktuální vývoj v jednotlivých částech Somálska?

---

²⁸ Dříve Mogadišo bylo pod kontrolou Al Shabab, jelikož ADRA je křesťanská organizace, islamistická milice o ně nestála. Po intervenci afrických armád se mohli vrátit zpět do Mogadisha. Pokud bylo hlavní město pod kontrolou Al Shabab, téměř nikdo se tam nedostal.

První výzkumná otázka byla řešena zejména v kapitolách dva, tři, čtyři. Bylo zjištěno, že krize v Somálsku vyhnala v posledních letech z domovů miliony lidí, značná část obyvatelstva trpí podvýživou. Kritická je situace zejména na jihu země. Na severu nezávisle fungující relativně stabilní a bezpečné regiony Puntland a Somaliland. Na jihu Somálska proti sobě bojují vládou podporované jednotky a další ozbrojené skupiny zejména sympatizanti radikálního islamistického hnutí Al Shabab. Podle somálské vlády v řadách povstalců bojují stovky extremistů z dalších zemí. Američané somálské extremisty podezřívají z napojení na teroristickou síť Al-Kaida a rovněž obviňují režim v nedaleké Eritreji, že povstalce vojensky podporuje. Eritrea vedla v letech 1998 až 2000 válku se soudní Etiopií a vztahy mezi oběma zeměmi zůstávají napjaté. Někteří odborníci na dění upozorňují, že právě v Somálsku vojenský konflikt mezi zeměmi pokračuje, zatímco Eritrea podporuje povstalce, Etiopie podporuje přechodnou vládu.

2. otázka: Která odloučená část Somálska z výše uvedených aspektů rozvoje je na tom nejlépe?

Druhá výzkumná otázka byla řešena zejména v kapitolách dva, tři, čtyři. Bylo zjištěno, že Somálské hospodářství je od vypuknutí občanské války před dvaceti pěti lety v recesi. Podle Světové banky Somálsko patří mezi pět nejméně rozvinutých zemí ze 170 národů. Vyplyvá to z měření podle indexu lidského rozvoje. HDP na obyvatele se odhaduje na 284 dolarů. Za méně než jeden dolar na den žije 43 % obyvatel. Jedno z deseti dětí umírá před dovršením prvního roku. Jedna z dvanácti žen umírá v důsledku příčin s těhotenstvím. Jen 30 % lidí má přístup k nezávadné vodě. Somálsko má rozsáhlé neformální hospodářství založené na zemědělství a chovu dobytka, které představuje 40 HDP. Dalším hlavním zdrojem příjmů je humanitární pomoc, která představuje nejvyšší podíl na světě. Dobytek, kůže, ryby, uhlí a banány jsou hlavními vývozními položkami, zatímco kukuřice, cukr, čirok, zpracované výrobky dovozními položkami. Od stažení hnutí Al Shabaab Mogadisho zaznamenalo rychlý rozvoj. Vyrůstly zde nové čerpací stanice, supermarkety, restaurace, hotely a zavedly se mezinárodní lety. V celém Somálsku se rozvinul moderní systém bezdrátového internetu. Mnozí Somálci se vrátili z diaspor, někteří dočasně, jiní nastálo. Mimo Mogadisho nastane hospodářský růst až na základě stupni bezpečnosti. Hmatatelné zlepšení bezpečnostní situace v Mogadishu a ve stále více oblastech země se odráží v návratu množství lidí z diaspor, včetně podnikatelů. Podnikatelská činnost a výstavba budov zaznamenávají růst. Somálsko však nadále čelí mnoha výzvám v rámci hospodářské obnovy, jako je řádná správa věcí veřejných, legislativa a protikorupční opatření.

3. otázka: Jaký je vzájemný vztah odloučených oblastí k Somálsku?

Třetí výzkumná otázka byla řešena zejména v podkapitolách 1.3, 2.4, 3.4., a 4.4. Bylo zjištěno, že na území Somálska existují tři samostatné části - Somaliland, Puntland a zbytek Somálska obsazený z větší části Etiopií.

Otázkou je mezinárodní uznání Somalilandu, který je stále součástí mezinárodně uznávané Republiky Somálsko. Africká unie se odvolává na Chartu Organizace spojených národů (OSN), ale situace z jejího pohledu není úplně jasná. Charta OSN (OSN 2015) totiž v článku 1.2 uznává právo národů na sebeurčení, zároveň ale zaručuje zachování integrity členských států, kterým nadále zůstává Somálská republika. Uznání by narušilo integritu a územní celistvost. AU chce především zachovat politickou stabilitu a hranice, které budou stejné jako při dekolonizaci Afriky. Je přesvědčena o tom, že by to mohlo odstartovat dominový efekt.

Puntland je od roku 1998 nezávislým územím, stejně jako Somaliland zůstává i on neuznán mezinárodním společenstvím. Na rozdíl od republiky Somaliland však diplomatické uznání ani nehledá. Neusiluje o úplné odtržení od Somálské republiky. Považuje se za autonomní region Somálska. Aktivně se účastní snah o somálské národní usmíření a obnovení státnosti. Jedním z důvodů, proč Puntland neusiluje o nezávislost, by mohla být perspektiva jeho politických lídrů postavit se v budoucnu do čela znovusjednoceného Somálska.

Autonomní region Maakhir, který vyhlásil svou samostatnost v roce 2007. Toto území je nárokováno Puntlandem a Somalilandem, a také nebylo uznáno mezinárodním společenstvím ani oběma republikami. Northland (2008), Galmudug (2006), Jubaland (1998 až 1999), Jihozápadní Somálsko (2002 až 2006) se snažily o svou nezávislost, ale usilovaly jen o částečnou a spíše aspirovali na somálské národní usmíření. Avšak ani jeden nedosáhl mezinárodního uznání a dnes jsou pod správou přechodné národní vlády.

Sool, Sanaag a Togdheer jsou regiony, které byly součástí Britského Somálska, proto si na něj Somaliland dělá nárok, ale v současnosti jsou součástí Puntlandu, která si území nárokuje z důvodů, že toto území obývá klan Darod.

4. otázka: Jaké společné znaky nesou odloučené oblasti, bylo by vhodné uzнат samostatnost regionů Puntland a Somaliland? Došlo by tak k vyřešení některých hlavních problémů?

Čtvrtá výzkumná otázka byla řešena zejména v kapitolách dva, tři, čtyři. Bylo zjištěno, že

federalismus se považuje za nejlepší vhodnou formu veřejné správy v Somálsku, protože moc přechází z centrální úrovně na členské federální státy. Prozatímní ústava vyzývá k vytvoření hranic, aby se Somálsko mohlo stát plnohodnotnou federací států. Podle ústavy má existovat mezistátní komise, která má koordinovat mezivládní spolupráci mezi členskými státy a federální vládou a řešit jakékoliv spory mezi těmito dvěma stranami. Prozatím neexistují žádné oficiální členské státy, jelikož federalismus může být zdrojem napětí mezi federální vládou a nově vznikajícími státy. Somaliland je nezávislá republika a Puntland autonomní stát podle terminologie OSN. Podle všeobecného mínění má Puntland nejbližší k dosažení postavení federativního státu a mohl by se tak stát vzorem pro ostatní státy. Jubaland a Galmudug také vyvíjí úsilí na budování federálního státu, ale na jejich území prozatím dochází k bojům na místní úrovni. V Jubaldu jsou dvě soupeřící strany a v Galmudugu čtyři.

Přestože je Somaliland asi nejfunkčnější částí této africké země, nikdo ho oficiálně neuznal. Neoficiálně ho však podporuje řada zemí, včetně Evropské komise. Samotné Somálsko je stále rozdrobeno na desítky bojujících klanů a rodin - bojují o moc, majetek, o peníze. Země není pod ničí kontrolou a stala se útočištěm islámských fundamentalistů, proti kterým vojensky zasáhla Etiopie podporovaná Spojenými státy.

Otázkou zůstává, jak řešit stávající situaci. Jak pomoci Somálsku stabilizovat svou vládu a sjednotit ji? Měli bychom podpořit a uznat Somaliland a posílit tak nejstabilnější část země nebo se naopak snažit potlačit rozvoj samostatných celků? Zde se názory odborníků liší.

Seznam literatury

- African Union. 2014. *Report of the chairperson of the commission on the situation in Somalia*. African Union (online). Dostupné z: <http://www.peaceau.org/uploads/psc.462.rpt.somalia.16.10.2014.pdf> (9. 12. 2016).
- Afrol News. 2016. *Somaliland closer to recognition by Ethiopis*. Afrol News. Dostupné z: <http://www.afrol.com/articles/25633> (29. 11. 2016).
- AMISOM. 2014. *Somali Peace Process*. Dostupné z: <http://amisom-au.org/about-somalia/somali-peace-process/> (3. 12. 2016).
- Asociace pro mezinárodní otázky. 2016. *Zhroucené státy, Background report, Valné shromáždění (GA)* <https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/01/PSS-Zhroucen%C3%A9-st%C3%A1ty-GA1.pdf> (12. 6. 2016).
- BAAR, V. 2001. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?* Šenov u Ostravy, Ostrava: Tilia a Ostravská univerzita.
- Babková, Teresa. 2008. *Historie jedné z nejméně rozvinutých zemí*. Rozhlas c (online). Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/lekari/somalsko/_zprava/477927 (3. 12. 2016).
- BUKOVAC, Matthew. 2011. *Failed states: unstable countries in the 21st century*. New York, NY: Rosen Pub. In the news (Rosen Publishing Group).
- CIA. 2014. *Somalia*. CIA The World Factbook. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/so.html> (9. 12. 2016).
- CLARK, Jeffrey. 1993. *Debacle in Somalia: Failure of the Collective Response*. In:
- Clash in Somalia's Sool region. 1999. BBC c (online). Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/576721.stm> (29. 11. 2016).
- Constitution. 2001. *The Constitution of the Republic of Somaliland*. Dostupné z: http://www.chr.up.ac.za/undp/domestic/docs/c_Somaliland.pdf (23. 10. 2016).
- Constitution. 2012. *The Federal Republic of Somalia Provisional Constitution*. Dostupné z: <http://unpos.unmissions.org/LinkClick.aspx?fileticket=RkJTOSpoMME> (12. 10. 2016).
- Country operations profile - Somalia, 2015. UNHCR. Dostupné z: <http://www.unhcr.org/pages/49e483ad6.html> (5. 4. 2016).
- DAMROSCH, Lori Fisler. 1994. *Enforcing Restraint: Collective Intervention in Internal Conflicts*. 1st ed. New York: Council on Foreign Relations.
- Duale, M. Ahmed, S. 2014. *Re-examining Somaliland's relations with neighboring states*. Dostupné z: <http://www.pambazuka.org/global-south/re-examining-somaliland%E2%80%99s-relations-neighborng-states> (19. 10. 2016).
- Eggers, A. 2007. *When Is a State a State? The Case for Recognition of Somaliland*. Dostupné z: <http://lawdigitalcommons.bc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1095&context=iclr> (12.10.2016).

- European Commission. 2016. *Somalia*. Europa a (online). Dostupné z: <http://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/somalia_en.pdf> (17. 11. 2016)
- Gamute, H. 2015. *The Deadlock of Somaliland and Somalia Talks*. Dostupné z: <<http://centerforpolicy.net/the-deadlock-of-somaliland-and-somalia-talks-2/>> (12. 10. 2016).
- Global Policy Forum. *Failed States*. Global Policy (online). Dostupné z: <<https://www.globalpolicy.org/nations-a-states/failed-states.html>> (5. 11. 2016)
- Goth, Mohamed. 2013. *Somaliland: Benefits of Free Primary Education*. Somalinadress (online). Dostupné z: <<http://www.somalilandpress.com/somalilandbenefits-of-free-primary-education/>> (13. 12. 2016).
- Goth, Mohamed. 2015. *Somaliland: President Silanyo inaugurates nation's first Rain water harvesting Project*. Somalilandpress (online). Dostupné z: <<http://www.somalilandpress.com/somalilandpresident-silanyo-inaugurates-nations-first-rain-water-harvesting-project/>> (13. 12. 2016).
- Hajduch, Ondřej. 2010. *Hustota a rozmístění obyvatel ČR*. Geografický web. Dostupné z: <<http://geo.hajduch.net/cesko/hustota-a-rozmisteni-obyvatel>> (17. 11. 2016).
- Harper, Mary. 2014. *Somalis sent back home in fear of al-Shabab*, 2014. BBC a. Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/world-africa-27817431>> (8. 6. 2016).
- HASSIG, Susan M a Zawiah Abdul LATIF. 2008. *Somalia*. New York: Marshall Cavendish Benchmark.
- Hayat, Farah. 2009. *Somaliland: Case for Recognition*. UNPO. Dostupné z: <<http://www.unpo.org/article/9293>> (10. 12. 2016).
- Hoyle, Peggy. 2000. *Somaliland: Passing the Statehood Test?*. University of Durham. Dostupné z: <https://www.dur.ac.uk/resources/ibru/publications/full/bsb8-3_hoyle.pdf> (27. 11. 2016).
- Ihebuzor, N. 2005. *EC and UNICEF join hands to support education in Somalia*. United Nations Children's Fund.
- Jirátová, Jana. 2008. *Nerostné bohatství chudé země*. Rozhlas a (online). Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/lekari/somalsko/_zprava/477378> (3. 12. 2016).
- Jirátová, Jana. 2008. *Vývoj Somálska v následujících letech*. Rozhlas b (online). Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/lekari/somalsko/_zprava/479987> (3. 12. 2016).
- Kengni, B. 2013. *War and Environment: The Environmental Effects of the Civil War in Somalia*. *Environmental Quality Management*, 23(1), 43-54. Dostupné z: <<http://www.ebscohost.com>> (30. 10. 2016).
- Lewis, Ioan M. 1965. *The modern history of Somaliland: From nation to state*. London: Weidenfield and Nicolson.

LEWIS, Ioan M. 2002. *A modern history of Somalia: nation and state in the Horn of Africa*. Rev., updated, and expanded ed. Boulder: Westview Press.

Lewis, Ioan. Janzen, Jörg H. A. 2014. *Somalia*. Dostupné z: <<https://www.britannica.com/place/Somalia/Plant-and-animal-life#ref419590>> (25. 11. 2016).

Marchal, R. 2010. *The Puntland State of Somalia. A Tentative Policy Analysis*. Dostupné z: <<https://halshs.archives-ouvertes.fr/hal-01044642/document>> (17. 11. 2016)

Marchal, Roland. 2007. *Somalia: A new front against terrorism*. Horn of Africa (online). Dostupné z: <<http://hornofafrica.ssrc.org/marchal/>> (11. 12. 2016).

Menkahus, Kenneth. 2003. *Somalia: A situation analysis and trend assessment* Dostupné z: <<http://www.refworld.org/pdfid/3f7c235f4.pdf>> (21. 11. 2016)

Menkhaus K. 2014. *State Failure, State-Building, and Prospects for a „Functional Failed State“ in Somalia*. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 656 (1), 154-172. Dostupné z: <<http://www.ebscohost.com>> (30. 10. 2016).

Ministerstvo zahraničních věcí České Republiky. 2012. *Somálsko* (online). Dostupné z: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/somalsko/index.html> (29. 10. 2016).

Mongoa, G. 2014. *Assessment of performance and competitiveness of Somaliland Economy*. Nairobi: University of Nairobi.

MURPHY, Martin. 2009. Somali piracy: Not just a naval problem (online). Dostupné z: <<http://www.csbaonline.org/wp-content/uploads/2011/02/2009.04.17-Somali-Piracy-Not-Just-a-Naval-Problem.pdf>> (28. 6. 2016).

MZV. 2016. *Somálsko*. MZV. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/somalsko/> (5. 4. 2016).

No redress: Somalia's forgotten minorities. 2010. Minority Rights Group International (online). <<http://minorityrights.org/?lid=10370>> (14. 12.2016).

OSN. 1996. *The United Nations and Somalia 1992 – 1996*. 1st ed. New York: The United Nations Blue Book Series, Volume VIII, Department of Public Information.

OSN. 2015. *Charta OSN*. OSN. Dostupné z: <<http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>> (27. 11. 2016)

Pham J.P. 2011. *Somalia: Where a State Isn't a State*. Dostupné z: <http://fletcher.archive.tusm-oit.org/forum/archives/pdfs/35-2pdfs/Pham_FA.pdf> (17. 11. 2016).

Pham, J.P. 2013. *State Collapse, Insurgency and Counterinsurgency Lessons from Somalia*. Carlisle PA.: SSI

Puntland profile. 2015. Country Profiles: Territories *BBC b* (online). Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-africa-14114727>> (17. 4. 2016)

Puntland State of Somalia. 2012. Education. Garowe: Ministry of Education.

Radlicky, M. 2015. Who really rules Somalia? – The tale of three big clans and three countries. Dostupné z: <<http://mgafrica.com/article/2015-05-18-who-really-rules-somalia-the-tale-of-three-clans>> (20. 11. 2016).

Russo, Roberta. 2010. *Somalia Briefing Sheet*, UHCR. Dostupné z: <<http://www.unhcr.org/4b791d4c9.html>> (5. 4. 2016).

Rutheford, Kenneth. *Humanitarianism Under Fire: The US and UN Intervention in Somalia*. 1st ed. Sterling: Kumarian Press, 2008. 217s. (12. 12. 2016).

SabahiOnline. 2014. *Somalis from diaspora denounce al-Shabaab threats*, Sabahionline. 2014. Dostupné z: <http://sabahionline.com/en_GB/articles/hoa/articles/features/2014/01/09/feature-01> (5. 4. 2016).

Sheik, Abdi. 1981. *Ideology and Leadership in Somalia*. The Journal of Modern African Studies, roč. 19, č. 1.

Slministryofplanning.org. 2014. *Drivers of Economic Growth in Somaliland - Slministryofplanning*. Dostupné z: <http://slministryofplanning.org/images/7HLACF/12_%20Drivers%20of%20Economic%20Growth%20in%20Somaliland-combined.pdf> (15. 12. 2016).

Sodaro

Somalia's fight to harness the power of Mogadishu port. 2013. BBC d (online). Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/world-africa-22404123>> (14. 12. 2016).

Tasr. 2016. *Vol'by somálskeho prezidenta sa budú konať 28. decembra*. Teraz.sk (online). Dostupné z: <<http://www.teraz.sk/zahranicie/volby-somalskeho-prezidenta-sa-budu-k/232739-clanok.html>> (11. 12. 2016).

Terdman, M. 2008. *Somalia at War – Between Radical Islam and Tribal Politics*. Tel Aviv: S.D.A.C.

The Federal Republic of Somalia. 2012. *The Somali Compact*. Europa (online). Dostupné z: <http://eeas.europa.eu/archives/delegations/somalia/documents/press_corner/20130916_the_somali_compact.pdf> (11. 12. 2016).

The international organization for migration: Somalia. Dostupné z: <<http://www.iom.int/files/live/sites/iom/files/Country/docs/IOM-Somalia-Overview.pdf>> (4. 4. 2016).

The London School of Economics and Political Sciens. 2006. *Crisis, Fragile and Failed States Definitosns used by the CSRC*. Crisis State Workshop Center. Dostupné z: <<http://www.lse.ac.uk/internationalDevelopment/research/crisisStates/download/drc/FailedSta>

[te.pdf](#)> (5. 11. 2016)

Tillikainen, M. 2013. *Somali health care system and post-conflict hybridity*. Dostupné z: <<http://afrikansarvi.fi/issue4/42-artikkeli/125-somali-health-care-system-and-post-conflict-hybridity>> (27. 11. 2016).

TOUVAL, Saadia. 1963. *Somali Nationalism: International politics and the drive for the uniti in the horn of Africa*. Cambridge: Harvard university press.

UN. 2015. *Somalia: marking one year in Puntland*. UN News Centre. Dostupné z: <<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=48500#.WEwSc9IrKUK>> (15. 12. 2016).

UNDRP/WB. 2014. *Draft Report on Socioeconomic Assessment in Puntland*. Washington: World Bank Group.

Unicef. 2014. *Education in Somalia*. Dostupné z: <<https://www.unicef.org/somalia/education.html>> (20. 11. 2016).

United Nations. 2014. *United Nations Somalia Integrated Strategic Framework 2014-2016*.

US Department of State. 2012. *Country Reports on Human Rights Practices for 2012 - Somalia*. Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor.

Westermann, Diedrich, Edwin William Smith, Cyril Daryll Forde (2009). *Afrika. V 79, Vydání 1-4*. Oxford University Press.

WHO. 2014. *Health System Profile – Somalia*. World Health Organization. Dostupné z: <<http://apps.who.int/medicinedocs/documents/s17309e/s17309e.pdf>> (27. 11. 2016).

WOODWARD, Peter. 2003. *The Horn of Africa. Politics and International Relations*. 1st ed. London: I. B. Taurius &Co. Ltd.

World Bank, 2015. *Somalia Economic Update*. October 2015. Dostupné z: <www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/Africa/Somalia/somalia-economic-update-october-2015.pdf+%&cd=7&hl=cs&ct=clnk&gl=cz> (27. 11. 2016).

World Bank. 2016. *Somaliland's Private Sector at a Crossroads Political Economy and Policy Choices for Prosperity and Job Creation*. Washington: World Bank Group.

Záhořík, J. 2012. *Somaliland - paradox Afrického rohu. Rozvojovka*. Dostupné z: <<http://www.rozvojovka.cz/clanky/1152-somaliland-paradox-africkeho-rohu.html>> (10. 12. 2016).